

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องสามชุกตลาดร้อยปี สำหรับนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 2 สหวิทยาเขตเมืองสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้
ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางในการ
วิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
  - 1.3 ความสำคัญของหลักสูตร
  - 1.4 การพัฒนาหลักสูตร
  - 1.5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
  - 1.6 การประเมินผลหลักสูตร
  - 1.7 รูปแบบการประเมินหลักสูตร
  - 1.8 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
2. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ช่วงชั้นที่ 2
  - 2.1 ความสำคัญ
  - 2.2 วิสัยทัศน์
  - 2.3 โครงสร้าง
  - 2.4 คุณภาพของผู้เรียน
  - 2.5 สาระการเรียนรู้
  - 2.6 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
  - 2.7 คำอธิบายรายวิชา
  - 2.8 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  - 2.9 การวัดประเมินผล
3. สามชุกตลาดร้อยปี
  - 3.1 ประวัติความเป็นมา
  - 3.2 ความหมายและความสำคัญ
  - 3.3 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง
  - 3.4 พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่านางจันารักษ์

- 3.5 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 4.2 คุณลักษณะของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 4.3 วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 4.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
  - 4.5 เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
5. พฤติกรรมการอนุรักษ์
  - 5.1 ความหมายของพฤติกรรม
  - 5.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม
  - 5.3 ประเภทของพฤติกรรม
  - 5.4 องค์ประกอบของพฤติกรรม
  - 5.5 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์
  - 5.6 การวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์สามชุกตลาดร้อยปี
6. เจตคติ
  - 6.1 ความหมายของเจตคติ
  - 6.2 องค์ประกอบของเจตคติ
  - 6.3 ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ
  - 6.4 การเปลี่ยนแปลงเจตคติ
  - 6.5 หลักการสร้างแบบวัดเจตคติ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษา เป็นเครื่องมือ และเป็นตัวกำหนดแนวปฏิบัติ ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอทั้งนี้เพื่อให้ทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจที่กำลังเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการเมืองการปกครองที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความหมายของหลักสูตร

นักการศึกษาตลอดจนผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้อย่างกว้างขวาง แตกต่างกันไปตามทัศนะและแนวคิดของนักการศึกษาแต่ละ

ท่านดังนี้

สังค อุทรานันท์ (2532, หน้า 70 - 75) ได้จัดแบ่งประเภท คำนิยามของ หลักสูตรตามจุดเน้นที่แตกต่างกัน 8 ประการคือ

1. หลักสูตร หมายถึง กระบวนการวิชาหรือรายการเนื้อหาวิชาที่จัดสอนใน โรงเรียน

2. หลักสูตร หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน

3. หลักสูตร หมายถึง กิจกรรมการสอน

4. หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่สังคมคาดหวัง หรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ

5. หลักสูตร หมายถึง สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง

6. หลักสูตร หมายถึง ข้อผูกพันระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอนและสิ่งแวดล้อม

ทางการเรียน

7. หลักสูตร หมายถึง กระบวนการปะทะสัมพันธ์ ระหว่างนักเรียนกับครูและ สิ่งแวดล้อมทางการเรียน

8. หลักสูตร หมายถึง แผนงานที่วางแผนไว้ล่วงหน้า

วิชัย ดิสสระ (2535, หน้า 10) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง วิชา เนื้อหาและ มวลประสบการณ์ของการเรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผล

ธำรง บัวศรี (2542, หน้า 7 - 8) ได้สรุปความหมายของหลักสูตร ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นสิ่งที่ต้องการวางแผนล่วงหน้าก่อนนำมาใช้โดยจะต้อง กำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์ให้แน่นอนลงไปว่าต้องการให้เกิดผลแก่ผู้เรียนอย่างไรในการ กำหนดจุดมุ่งหมายจะต้องยึดเป้าประสงค์ของการศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นจุดมุ่งหมายและ จุดประสงค์ของหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาของแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับ เป้าหมายของการศึกษาของประเทศนั้น

2. หลักสูตรไม่ใช่รายวิชา หรือเนื้อหาสาระของวิชาเพียงอย่างเดียว แต่เป็น ผลรวมของการผสมผสาน หรือบูรณาการระหว่างองค์ประกอบหลายอย่างซึ่งเมื่อรวมกันเข้า แล้วจะส่งผลออกมาในรูปของมวลประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันองค์ประกอบเหล่านั้นไม่ได้มี ความเป็นเอกเทศ แต่จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้นในการออกแบบองค์ประกอบไม่ ว่าองค์ประกอบใดๆ ก็ตาม เช่น จุดหมาย เนื้อหา จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะมีต่อ องค์ประกอบอื่นด้วย

3. การที่หลักสูตรเป็นเพียงแผนชี้ให้เห็นว่า ผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้เป็นครูหรือ ผู้สอนจะต้องอ่านแผนให้เข้าใจและจะต้องแปลออกเป็นแผนปฏิบัติให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมของคน

กรมวิชาการ (2540, หน้า 6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดแผนการ เรียนการสอน เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรประกอบด้วย

จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาของรายวิชา สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 14) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการ หรือแผนข้อกำหนดอันประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรม และวัสดุต่างๆ ในการจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้เอาก็ค บุคคลไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง

กรมวิชาการ (2544 ก, หน้า 27 - 28) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร สถานศึกษาไว้ว่า การเรียนรู้ทั้งมวลและประสบการณ์อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผน เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปี และรายภาคจัดกิจกรรมผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของ การจัดหลักสูตรสถานศึกษา

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2548, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร คือแผนซึ่ง ได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ ในแต่ละไปแก่กรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการในด้านต่างๆ ตามจุดหมายที่กำหนดไว้

เชเลอร์, และอเล็กซานเดอร์ (Saylor, & Alexander, 1974, p.4) ได้ให้คำนิยาม หลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ การจัดเตรียมมวลประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิด สัมฤทธิ์ผล ความมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างกว้างๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะโรงเรียน

คราวน์,และคราวน์ (Crow, & Crow, 1980, p.250) กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ ที่ผู้เรียนได้รับทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้ง ในด้านร่างกาย สังคม ปัญญาและจิตใจ

จากความหมายที่นักการศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ สามารถสรุปความหมายและแนวทางการพิจารณาหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรมีความหมายเป็น 2 นัย คือ 1) หลักสูตร คือ แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และการ ประเมินผล 2) หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในลักษณะการพัฒนาตนเองตามความ เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข

2. องค์ประกอบของหลักสูตร (curriculum components)

ในตัวหลักสูตรจะวางองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นหัวข้อสำคัญๆ เพื่อที่จะ สามารถกำหนดแนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องและเป็นลำดับขั้นคอน ซึ่งนักการ ศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้อย่างสอดคล้องใกล้เคียงกัน ดังเช่น

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 244) ได้เสนอว่า ควรแบ่งหลักสูตรออกเป็น 7 ส่วนประกอบ คือ

1. เหตุผลและความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาในชุมชน
6. การประเมินผล
7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน

ชำระ บัวศรี (2542, หน้า 8 – 9) ได้กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา
2. จุดหมายของหลักสูตร
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร
4. จุดประสงค์ของวิชา
5. เนื้อหา
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
8. การประเมินผล
9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

จิตรรา ชุมณี (2545, หน้า 20) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 4 ส่วน คือ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

ปราโมทย์ จันท์เรือง (2548, หน้า 10) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญคือ 1) หลักการ 2) จุดหมาย 3) โครงสร้าง 4) คำอธิบายรายวิชา 5) ขอบข่ายเนื้อหา 6) เวลาเรียน 7) กิจกรรมการเรียนการสอน 8) สื่อการเรียนการสอน 9) การวัดและการประเมินผล

กรมวิชาการ (2545) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร มีดังนี้ ความสำคัญ วิสัยทัศน์ โครงสร้าง คุณภาพผู้เรียน สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแหล่งการเรียนรู้

จากแนวคิดดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึง องค์ประกอบของหลักสูตรตั้งที่นักการศึกษาได้กำหนดไว้ข้างต้น จะเห็นว่า องค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญคือ ความสำคัญ วิสัยทัศน์ โครงสร้าง คุณภาพผู้เรียน สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

กระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และหลังการเรียนรู้

ซึ่งความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร จะเป็นแนวทางให้การนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทาบ (Taba, 1962, p.14) ได้สรุปว่าหลักสูตรควรประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ คือ

1. จุดหมายกับวัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์เรียนรู้
3. รูปแบบการเรียนการสอน
4. การประเมินผลการเรียนรู้

เคอร์ (Kerr, 1968, pp.16 – 18) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ส่วน คือ

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. เนื้อหาความรู้
3. ประสบการณ์การเรียนรู้
4. การประเมินผล

โบแชมพ์ (Beauchamp, 1975, pp.107 – 109) ได้กล่าวว่างค์ประกอบสำคัญซึ่งจะต้องเขียนไว้ในเอกสารหลักสูตร 4 ประการ คือ

1. เนื้อหาสาระและวิธีการจัด
2. จุดมุ่งหมายทั่วไป
3. แนวการนำหลักสูตรไปใช้สอน
4. การประเมินผล

3. ความสำคัญของหลักสูตร

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 4) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะทำให้ปรัชญา หรือความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผลสมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เพราะหลักสูตรมีความสำคัญในการช่วยพัฒนาบุคคลทุกๆ ด้าน กล่าวคือ ผู้เรียนอยู่ในวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หลักสูตรมีส่วนช่วยในการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต นอกจากนั้นหลักสูตรยังมีความสำคัญต่อสังคมการเมืองและเศรษฐกิจอีกด้วย

ซาร์ง บัวศรี (2542, หน้า 7 – 8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษา คือ การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้แน่ใจว่าเยาวชนแต่ละวัยและแต่ละระดับการศึกษาได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมกัน กล่าวคือ มีแนวทางที่กำหนดไว้ว่า ควรเรียนรู้วิชาอะไร เนื้อหาสาระอย่างน้อยแค่ไหน ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีทักษะด้านใด และควรมีพัฒนาการในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา

อย่างไร เมื่อพิจารณาข้อความที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะให้ความมั่นใจได้ยาวขนรวมทั้งผู้เรียนทั้งมวลจะได้รับการศึกษาตามที่มุ่งหวังไว้ ก็คือ หลักสูตรนั่นเอง โดยเฉพาะเมื่อมีหลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์แก่ผู้เรียนแล้ว เป็นที่หวังได้ว่าผู้เรียนแต่ละสาขา และแต่ละระดับการศึกษาจะได้รับการศึกษาในแนวเดียวกัน และถึงแม้ว่าในการปฏิบัติผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไปบ้าง แต่การเรียนการสอนย่อมจะมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 16) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะเป็นหลักสูตรจะเป็นโครงสร้างกำหนดไว้ว่าเด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้าง จึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคม หลักสูตรเป็นแนวทางที่จะสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้หลักสูตรยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็น โฉมหน้าของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรอีกด้วย

ปราโมทย์ จันทร์เรือง (2548, หน้า 8) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่าหลักสูตรเป็นสิ่งชี้ให้เห็นแนวทางในการจัดมวลประสบการณ์แก่ผู้เรียนหลักสูตรจึงเปรียบเสมือนแผนที่บอกให้ครูผู้สอนรู้ว่าจะต้องไปทางใดจุดมุ่งหมายปลายทางของการเรียนการสอนคืออะไรและระหว่างทางจะต้องทำอะไรบ้าง ต้องใช้สื่อหรืออุปกรณ์ช่วยหรือต้องมีการตรวจสอบประเมินผล หรือต้องปรับปรุงวิธีการอย่างไรใด ในการเรียนการสอนตัวผู้เรียนก็จำเป็นต้องทราบล่วงหน้าว่าจะต้องเรียนรู้อะไรและจะได้รับผลอะไรจะต้องเตรียมอะไรจึงจะสามารถเรียนรู้ได้รับผลสำเร็จ ตามความมุ่งหมาย

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องชี้แนวทางหรือแผนในการปฏิบัติงานของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นตัวกำหนดทิศทางจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

4. การพัฒนาหลักสูตร

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

สงัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 30) ที่กล่าวว่า การพัฒนาตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "development" ซึ่งมีความหมายที่เด่นชัดอยู่ 2 ลักษณะ ลักษณะแรกหมายถึง การทำให้ดีขึ้นหรือทำให้สมบูรณ์ขึ้นและอีกลักษณะหนึ่ง หมายถึง ทำให้เกิดขึ้น โดยเหตุนี้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรจึงอาจมีความหมายได้ 2 ลักษณะ เช่นเดียวกัน คือ ความหมายแรกหมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งก็คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และกาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 18) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกประเภทเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2540ก, หน้า 31 – 32) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง

การปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติม รายละเอียด เนื้อหาวิชา การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

พิสมัย ติตะแก้ว (2541, หน้า 47) กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรมีความหมาย 2 ลักษณะ คือ

1. การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเดิมที่มีใช้อยู่ แล้วให้ดีขึ้น มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การปรับเปลี่ยนหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรใหม่ขึ้นมาให้แทน หลักสูตรเดิมซึ่งจะแตกต่างจากหลักสูตรเดิมทั้งระบบ

ทาบ (Taba, 1962, p.454) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลง และการปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดีขึ้นทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมายการจัดการเนื้อหาวิชาการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้ จะมีผลกระทบทางด้านความคิด และความรู้สึกของทุกฝ่าย ส่วน การปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิด พื้นฐานของหลักสูตร

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรคือการสร้าง และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นในลักษณะการเพิ่มรายละเอียดหรือการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และเหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียนและสภาพของท้องถิ่น

5. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่ง หากต้องการให้ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่พัฒนาหลักสูตรจึงควรศึกษา ขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรโดยละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป การพัฒนาหลักสูตรจะประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ หลายขั้นตอน ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่าน ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้และกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535, หน้า 76 – 77) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรแบบ ครบวงจร โดยแบ่งกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไว้ 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งทั้งสามระบบจะต้องสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน

1. ระบบการร่างหลักสูตร มีด้วยกัน 4 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 สิ่งกำหนดหลักสูตรคือ การเตรียมการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

1.2 รูปแบบหลักสูตรหลังจากศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แล้วก็เป็น การตัดสินใจ เกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตร เช่น หลักสูตรแบบรายวิชา หลักสูตรแบบบูรณาการ เป็นต้น

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร เมื่อร่างหลักสูตรเสร็จแล้วก่อนจะนำไปใช้ต้องมีการตรวจสอบคุณภาพโดยอาจใช้การสัมภาษณ์ หรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบการทดลองใช้หลักสูตรร่องนำ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร

1.4 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ก่อนนำไปใช้ต้องอาศัยการจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจนอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตร มีอยู่ 3 ขั้นตอน ได้แก่

2.1 การขออนุมัติหลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการปรับแก้ไขเสนอหน่วยงานบังคับบัญชา เพื่อให้ความเห็นชอบและสั่งการ

2.2 การวางแผนการใช้หลักสูตร เป็นขั้นตอนเตรียมการใช้หลักสูตร ซึ่งจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

2.2.1 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

2.2.2 การเตรียมงบประมาณ

2.2.3 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

2.2.4 วัสดุหลักสูตร

2.2.5 บริการสนับสนุนอาคารสถานที่

2.2.6 ระบบบริหารของสถาบันการศึกษา

2.2.7 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับผู้สอน

2.3 ดำเนินการใช้หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด หลักสูตรแม้จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรถ้าผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรใหม่นั้นก็ไม่มี ความหมายและไม่ได้ผลตามที่หลักสูตรคาดหวัง

3. ระบบการประเมินหลักสูตร เป็นระบบสุดท้ายของการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตรหรือกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมีขั้นตอนและกระบวนการดังนี้

3.1 วางแผนประเมินผลหลักสูตร เป็นการพิจารณาว่า หลักสูตรจะประเมินส่วนใดบ้าง เช่น การประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประเมินการสอนของผู้สอน ประเมินการบริหารหลักสูตรของผู้บริหาร ประเมินติดตามผลสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

3.2 การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยใช้ เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะข้อมูลจากแหล่งนั้น

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การจัดกระทำกับข้อมูลที่รวบรวมมาได้ จัดเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับข้อมูล

3.4 การรายงานข้อมูล เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วโดยใช้การตีความอธิบาย ลงสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ เพื่อข้อค้นพบจากรายงานข้อมูลทั่วไปปรับปรุงแก้ไขส่วนต่างๆ ของหลักสูตรต่อไป

กรมวิชาการ (2540ก, หน้า 11) กล่าวว่า การปรับปรุงหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการได้ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจปัญหา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง
2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยหลักสูตร และสภาพการใช้หลักสูตร
3. ศึกษาแนวคิด รูปแบบในการพัฒนาหลักสูตร และกำหนดรูปแบบหลักสูตร
4. ยกร่างหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการตลอดจนหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

5. กำหนดจุดประสงค์ และรายละเอียดของกลุ่มวิชาและรายวิชา
6. กำหนดระเบียบว่าด้วยการวัดผลประเมินผล
7. จัดทำเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
8. ทดลองและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ ปรับปรุงแก้ไขจากผลการทดลอง
9. ประกาศใช้หลักสูตรทั่วประเทศ
10. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

ซาร์ง บัวศรี (2542, หน้า 129) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรว่า การจัดทำหลักสูตรแบบแม่บทหรือหลักสูตรระดับชาตินั้น จะต้องจัดทำหลักสูตรต้นแบบเสียก่อน เพื่อนำไปทดลองและแก้ไขจนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วๆ ไป พร้อมทั้งเสนอแนะขั้นตอนในการจัดทำ ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของหลักสูตร
2. กำหนดจุดหมายของหลักสูตร
3. การกำหนดรูปแบบและโครงสร้างของหลักสูตร
4. การกำหนดจุดประสงค์ของวิชา
5. การเลือกเนื้อหาวิชา
6. การจัดทำวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
7. การกำหนดประสบการณ์เรียนรู้
8. การกำหนดยุทธศาสตร์การเรียนการสอน
9. การกำหนดการประเมินผลการเรียนรู้

ไทเลอร์ (Tyler, 1950, p.1) ได้เสนอแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนจะต้องให้เด็กได้รับ
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

4. เราจะทราบได้อย่างไรว่า ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แล้ว

ทาบ (Taba, 1962, p.12) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรเรียกว่า "grass roots approach" หรือวิธีการจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน ซึ่งทาบเชื่อว่าผู้ที่มีหน้าที่สอนในหลักสูตรควรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย วิธีการพัฒนาหลักสูตรของทาบนี้มีขั้นตอนคล้ายคลึงกับไทเลอร์ แต่ต่างกันตรงที่วิธีการที่ไทเลอร์เสนอนั้น ค่อนข้างเป็นวิธีการแบบ top - down นั่นคือ การพัฒนาหลักสูตรที่มาจากข้อเสนอแนะของนักวิชาการ ให้ครูปฏิบัติ และผู้บริหารสั่งการมายังครูผู้สอนอีกทีหนึ่ง สำหรับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจความต้องการ (diagnosis of needs) ครูหรือผู้วางหลักสูตร เริ่มกระบวนการด้วยการสำรวจความต้องการของนักเรียนที่หลักสูตรได้วางแผนไว้

ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (formulation of objectives) หลังจากที่ครูได้ระบุความต้องการของนักเรียนแล้ว ครูกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะให้บรรลุผล

ขั้นที่ 3 การเลือกเนื้อหา (selection of contents) จุดมุ่งหมายที่เลือกไว้หรือที่สร้างขึ้นเป็นตัวชี้แนะแนวทางในการเลือกรายวิชาหรือเนื้อหาของหลักสูตร และควรเลือกเนื้อหาที่มีความเที่ยงตรงและสำคัญด้วย

ขั้นที่ 4 การจัดเนื้อหา (organization of contents) เมื่อครูเลือกเนื้อหา ได้แล้ว ต้องจัดเนื้อหาโดยเรียงลำดับขั้นตอนให้ถูกต้องโดยคำนึงถึงวุฒิภาวะของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจของผู้เรียนด้วย

ขั้นที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (selection of learning experiences) เมื่อได้เนื้อหาแล้ว ครูเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน

ขั้นที่ 6 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (organization of learning experiences) กิจกรรมการเรียนการสอนควรได้รับการจัดเรียงลำดับขั้นตอนเช่นเดียวกับเนื้อหา แต่ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

ขั้นที่ 7 การประเมินผลและวิธีการประเมินผล (evaluation and means of evaluation) ผู้ที่วางแผนหลักสูตรต้องประเมินว่าจุดมุ่งหมายใดบรรลุผลสำเร็จ และทั้งครูและนักเรียนควรร่วมกันกำหนดวิธีการประเมินผล

จากขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตรในภาพรวมที่กล่าวมานี้ นักพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปปรับใช้ใหม่ให้เหมาะสมกับการจัดทำรายละเอียดของรายวิชาต่างๆ รวมทั้งการจัดทำรายวิชาท้องถิ่นในระดับท้องถิ่นด้วย ในการปรับปรุงใหม่นั้นอาจกำหนดขั้นตอนโดยสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร

ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตร โดยการพัฒนาโครงร่างหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย หลักการ คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์ โครงสร้าง ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน กิจกรรม การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล แล้วประเมินโครงร่างหลักสูตร และปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

6. การประเมินผลหลักสูตร

สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร คือ การประเมินผล ซึ่งการประเมินผลเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้นเป็นหลักสูตรที่ดี หรือมีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 220) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นการเตรียมข้อสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจใน ระยะต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ข้อสนเทศดังกล่าวอาจจะเกี่ยวกับโปรแกรมที่สมบูรณ์ ทั้งหมดหรือองค์ประกอบเพียงบางส่วน เกย์ (Gay, 1991, p.3) ได้ให้ความหมายว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบในขั้นของการตัดสินใจก่อนที่จะถึงจุดหมาย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 192) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปว่า จะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าอย่างไร มีคุณค่าหรือไม่เพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

สุจิต เพียรชอบ (2523, หน้า 64) กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรไว้ว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญเพราะเป็นการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด อะไรเป็นสาเหตุ ผู้ประเมินหลักสูตรจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดีทั้งทางด้านหลักสูตรและด้านการประเมินผล ซึ่งจะต้องเน้นการประเมินทั้งโปรแกรมการศึกษามีใช่เพียงผลการเรียนปีสุดท้ายเท่านั้น แต่ควรประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 195) กล่าวว่า การประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นการตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีกับสถานการณ์จริงเพียงใด การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรทำอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรในการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นและสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลวิธีการประเมินอาจใช้การสังเกต สัมภาษณ์ และส่งแบบสอบถามให้ผู้ใช้ คือ ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้ปกครอง เป็นต้น

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 220) กล่าวว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นการเตรียมข้อสนเทศ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจในระยะต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตร ข้อสนเทศดังกล่าว อาจจะเกี่ยวข้องกับโปรแกรมที่สมบูรณ์ทั้งหมดหรือองค์ประกอบเพียงบางส่วน

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 95) ได้กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรหมายถึง การพิจารณาเปรียบเทียบ และตัดสินใจเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ ในระบบหลักสูตรว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐาน ความมุ่งหวัง และการปฏิบัติจริงเพียงใด หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด มีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

จากแนวคิดของการประเมินหลักสูตร สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นนั้นมีคุณภาพดี หรือไม่เพียงใดตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นอย่างไร มีข้อดี ข้อบกพร่องอะไรบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้นและสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 207 – 242) กล่าวว่าในรูปแบบของหลักสูตรได้มีนักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการประเมินผลเสนอแนะไว้หลายท่าน เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ ในปัจจุบันรูปแบบของการประเมินผลหลักสูตรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. รูปแบบของการประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นการประเมินผลก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งในกลุ่มจะเสนอรูปแบบที่เด่น ๆ คือรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์ (Puissance analysis technique) ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้

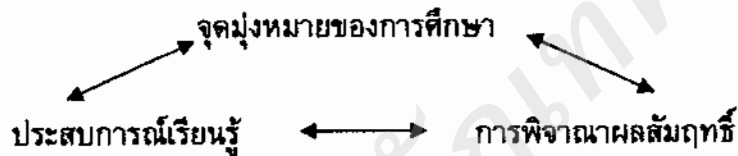
การประเมินผลหลักสูตรโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบปุยแซงค์ เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรหนึ่งที่วิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปุยแซงค์ แล้วใช้สูตรของปุยแซงค์ในการคำนวณ เมื่อได้ตัวเลขหรือผลการคำนวณก็นำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด

2. รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร ซึ่งในกลุ่มนี้สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

2.1 รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal – attainment model) เป็นรูปแบบการประเมินที่จะประเมินว่าหลักสูตรมีคุณค่ามากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือ พิจารณาว่าผลที่ได้รับเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler) ทาบา (Taba) แฮมมอนด์ (Hammond) และครอนบัต

(Cronbach) ในที่นี้จึงยกตัวอย่าง รูปแบบการประเมินของ ไทเลอร์ และรูปแบบการประเมินของแฮมมอนด์ (Robert L. Hammond) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler model of evaluation)
 ไทเลอร์ (Tyler, 1950, pp.110 – 125) เป็นผู้วางรากฐานการประเมินผลหลักสูตรนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 และได้ให้คำนิยามของการศึกษาว่า “การศึกษา” คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนั้น การประเมินผลหลักสูตรจึงเป็นการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ ไทเลอร์มีความเห็นว่ากระบวนการจัดการศึกษานั้น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสบการณ์เรียนรู้ และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทั้งสามส่วนนี้มีความสัมพันธ์กัน ดังภาพ 2

ภาพ 2 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์
 ที่มา: ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 223)

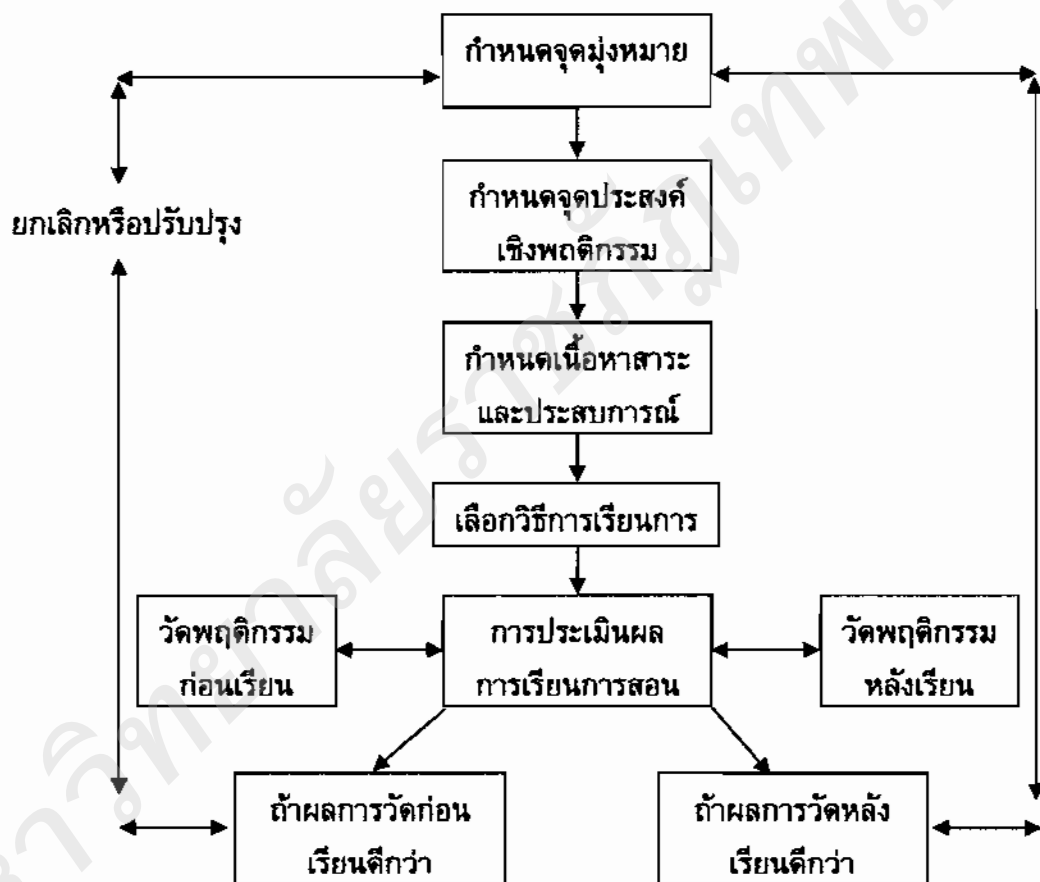
ภาพ 2 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษาคตามแนวคิดของไทเลอร์ ตามแนวคิดพื้นฐานของการจัดการหลักสูตรก็คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยน หรือมีพฤติกรรมเป็นอย่างไรพยายามจัดประสบการณ์การสอนเพื่อช่วยผู้เรียนให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ บทบาทของการประเมินหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร จึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์จึงยึดความสำเร็จของจุดหมายเป็นหลัก (Goal attainment model)

จุดหมายของการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ ซึ่งถือว่าเป็นการประเมินผลหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน โดยมีการประเมินผล ดังนี้

- 1) กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้างๆ โดยวิเคราะห์ทรัพยากรของจุดหมาย คือ นักเรียน สังคม และเนื้อหาสาระขอบเขตของจุดหมาย คือ จิตวิทยาการเรียนรู้และปรัชญาการศึกษา
- 2) กำหนดจุดหมายเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดในภายหลัง
- 3) กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้
- 4) เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

5) ประเมินผลโดยใช้วิธีการต่าง ๆ หรือการทดสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

6) ถ้าไม่บรรลุจุดหมายที่วางไว้ จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดหมายที่วางไว้ก็อาจจะใช้ผลสะท้อนกลับของหลักสูตรนั้นเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการกำหนดจุดหมายหรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณค่าของหลักสูตร จากลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินผลดังกล่าวเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังภาพ 3 ดังนี้

ภาพ 3 ขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินหลักสูตรของไทยเลอร์
ที่มา: ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 225)

การประเมินตามขั้นตอนของไทยเลอร์ การเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับปรุงจุดหมายของหลักสูตรที่จะประเมิน จะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงวิธีการในการประเมินด้วยการประเมินผลแบบนี้จึงเป็นการประเมินผลสรุป (summative evaluation) มากกว่าการประเมินผลย่อย (formative evaluation)

2.1.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแอมมอนด์ มีแนวคิดในการประเมินหลักสูตรโดยมีส่วนยึดจุดประสงค์เป็นหลักคล้ายไทเลอร์ แต่แอมมอนด์ได้เสนอแนวคิดที่ต่างจากไทเลอร์ โดยได้กล่าวว่า การประเมินผลองค์กรต่างๆ ในรูปของปฏิสัมพันธ์ของมิติต่างๆ ที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติใหญ่ แต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญๆ อีกหลายตัวแปร ความสำเร็จของหลักสูตรขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในมิติต่างๆ เหล่านั้น มิติทั้ง 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านการสอน มิติด้านสถาบัน และมิติด้านพฤติกรรม

มิติที่ 1 มิติด้านการสอน ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ 5 ตัวแปร คือ 1) การจัดชั้นเรียนและตารางสอน 2) เนื้อหาวิชา 3) วิธีการหรือการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน 4) สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น สถานที่ อุปกรณ์ ห้องปฏิบัติการ เป็นต้น และ 5) งบประมาณ มิติที่ 2 มิติด้านสถาบัน ประกอบด้วย 1) นักเรียน ซึ่งต้องคำนึงถึง เพศ อายุ ความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาพ ภูมิหลัง เป็นต้น 2) ครู สิ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ อายุ เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การสอน เป็นต้น 3) ผู้บริหาร   มืองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงเช่นเดียวกับครู 4) ผู้เชี่ยวชาญ 5) ชุมชน และครอบครัว มิติที่ 3 มิติด้านพฤติกรรม มืองค์ประกอบของพฤติกรรม 3 ด้าน คือ 1) พฤติกรรมด้านความรู้ (cognitive domain) 2) พฤติกรรมด้านทักษะ (psychomotor domain) 3) พฤติกรรมด้านเจตคติ (affective domain)

2.2 รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ไม่ยึดเป้าหมาย (goal free evaluation model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ไม่นำความคิดของผู้ประเมินเป็นตัวกำหนดความคิดในโครงการประเมิน ผู้ประเมินเหตุการณ์ที่เกิดตามความเป็นจริง มีความเป็นอิสระในการประเมินและต้องไม่มีความละเอียง เช่นรูปแบบการประเมินหลักสูตรของสคริฟเวน (Michael Scriven)

2.3 รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (criterion model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์เป็นหลักแบ่งเป็น 2 ประเภท คือประเภทใช้เกณฑ์ภายในเป็นหลัก ได้แก่ การประเมินกระบวนการต่างๆ ที่ช่วยให้วัตถุประสงค์บรรลุผล เช่น การประเมินผลผลิต หรือวิธีการ และประเภทใช้เกณฑ์ภายนอกเป็นหลัก ได้แก่ การประเมินผลของวัตถุประสงค์ที่บรรลุผล เช่น การประเมินผลผลิต ผู้นำในแนวคิดรูปแบบการประเมินประเภทนี้ ได้แก่ สคริฟเวน (Scriven) และสเตค (Stake) ในที่นี้ขอยกตัวอย่างรูปแบบการประเมินของสเตค

รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake's countenance model) สเตค (Stake) (Robert, 1967, p. 523-540) ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า เป็นการบรรยายและตัดสินคุณค่าโปรแกรมการศึกษาซึ่งเป็นการบรรยายสิ่งที่ถูกประเมิน โดยอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินคุณค่า ดังนั้นจะเห็นว่าการประเมินทางการศึกษาดำเนินการดังนี้

ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 2 ประการ คือ การบรรยาย (description) และการตัดสินใจ (judgement) นั่นคือ การบรรยายจะอธิบายลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ กัน ส่วนการตัดสินใจจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐาน (standard) ในการเปรียบเทียบแต่เนื่องจากแหล่งข้อมูลมีมากมายและวิธีการเก็บข้อมูลมีหลายวิธี จึงเป็นหน้าที่ของผู้ประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลที่แท้จริงให้ได้ สเตคจึงเสนอว่าข้อมูลที่ควรพิจารณาในการประเมินผลหลักสูตรมี 3 ชนิดด้วยกัน คือ

1) ด้านสิ่งที่มาก่อน (antecedents) หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่เอื้อให้เกิดผลจากหลักสูตรและเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนการใช้หลักสูตรอยู่แล้ว ประกอบด้วย 7 หัวข้อ คือ บุคลิกและนิสัยของนักเรียนและครู เนื้อหาในหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน อาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน ลักษณะของชุมชน

2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน (transactions) หมายถึงปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง ฯลฯ เป็นขั้นของการใช้หลักสูตรประกอบด้วย 5 หัวข้อ คือ การสื่อสาร การจัดแบ่งเวลา การลำดับเหตุการณ์ การให้กำลังใจ บรรยากาศของสิ่งแวดล้อม

3) ด้านผลผลิต (outcome) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 5 หัวข้อ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับครู และผลที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษา จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา 3 ประเภทนี้ ผู้ประเมินจะต้องตั้งผลที่คาดหวัง เอาไว้ก่อนแล้วสังเกตหรือทดสอบผลที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นจึงใช้มาตรฐานซึ่งได้แก่เกณฑ์ต่างๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่าจะใช้เป็นทางนำไปสู่การตัดสิน ดังนั้น รูปแบบของการประเมินหลักสูตรของสเตคจึงอาจแสดงให้เห็นได้ชัดเจน ตาราง 1

ตาราง 1 ตารางการประเมินหลักสูตรของสเตค

เกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร	ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร			การตัดสินใจ ของบุคคล ต่างๆ
	ผลที่ คาดหวัง	ผลที่เกิดขึ้น	เกณฑ์ มาตรฐาน	
1. สิ่งทีมาก่อน				
- บุคลิกและนิสัยของนักเรียน				
- บุคลิกและนิสัยของครู				
ฯลฯ				

ตาราง 1 (ต่อ)

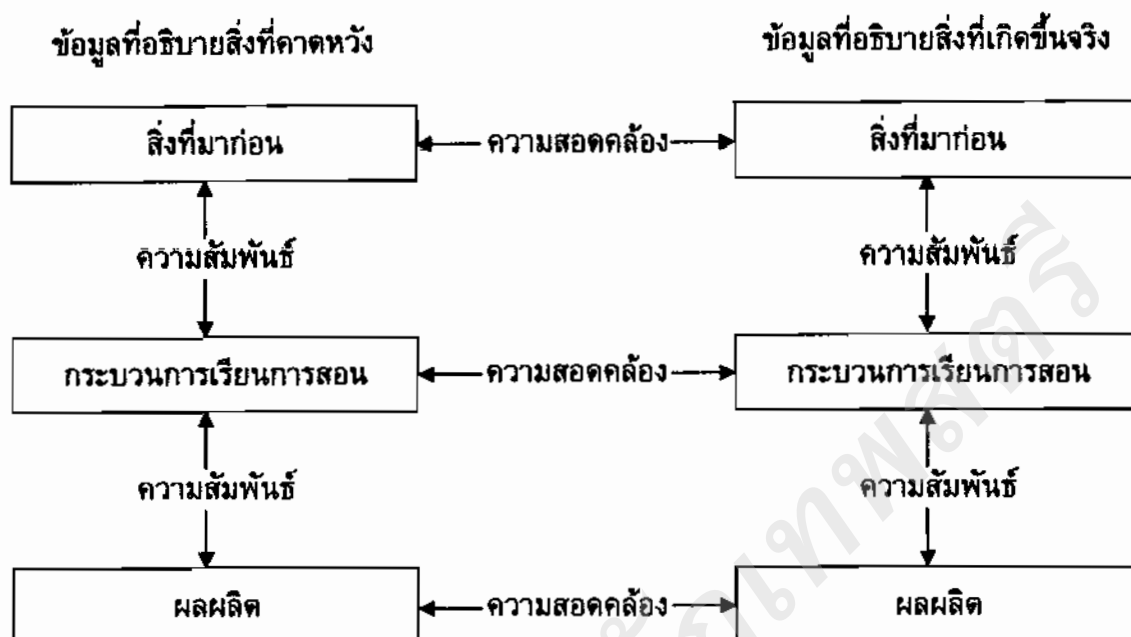
เกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร	ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร			
	ผลที่คาดหวัง	ผลที่เกิดขึ้น	เกณฑ์มาตรฐาน	การตัดสินใจของบุคคลต่างๆ
2. กระบวนการเรียนการสอน				
- การสื่อสาร				
- การจัดแบ่งเวลา				
ฯลฯ				
3. ผลผลิต				
- ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน				
- ทักษะคิของนักเรียน				
ฯลฯ				

ที่มา: ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 234)

จากตาราง 1 รูปแบบการประเมินของสเคคนี้ จะเห็นว่านอกจากจะพิจารณาข้อมูลทั้ง 3 ด้านแล้ว ผู้ประเมินยังต้องเก็บข้อมูลดังกล่าวเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นการบรรยาย และส่วนที่เป็นการตัดสินคุณค่า ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นการบรรยาย หรือที่เรียกว่า ข้อมูลเชิงบรรยาย ประกอบด้วยข้อมูล 2 ชนิด คือ 1) ข้อมูลที่อธิบายสิ่งที่คาดหวังของหลักสูตรเกี่ยวกับสิ่งที่มาก่อน กระบวนการเรียนการสอน และผลผลิตของหลักสูตร 2) ข้อมูลที่อธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงซึ่งสังเกตได้หรือทดสอบได้เกี่ยวกับสิ่งที่มาก่อน กระบวนการเรียนการสอน และผลผลิตของหลักสูตร

ผู้ประเมินจะต้องอธิบายความสัมพันธ์ (congruence) ระหว่างสิ่งที่มาก่อน (antecedents) กระบวนการเรียนการสอน (transactions) และผลผลิต (outcomes) ของหลักสูตร และการศึกษาความสอดคล้อง (contingency) ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของของสิ่งที่มีก่อน กระบวนการเรียนการสอน และผลผลิตเพื่อจะได้ทราบว่าสิ่งที่คาดหวังจะให้เป็นไปได้เกิดขึ้นจริงหรือไม่อย่างไร จากการพิจารณาข้อมูลในลักษณะแนวตั้งและแนวนอนนี้ พอสรุปเป็นแผนภูมิเกี่ยวกับการวิเคราะห์ ถึงความสัมพันธ์และความสอดคล้องของหลักสูตร ดังภาพ 4

ภาพ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเพื่อหาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของหลักสูตรที่มา: ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 236)

2. ส่วนที่เป็นการพิจารณาคัดสินคุณค่าของหลักสูตรหรือเรียกว่า ข้อมูลเชิงตัดสิน ประกอบด้วยข้อมูล 2 ชนิด คือ 1) ข้อมูลที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน (standards) ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ผู้เชี่ยวชาญต่างๆ เช่น ครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง ฯลฯ เชื่อว่าควรจะใช้ 2) ข้อมูลที่เป็นการตัดสินของบุคคลต่างๆ ซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดตัดสินคุณภาพและความเหมาะสมของบุคคลต่างๆ

จากแนวคิดสรุปได้ว่า ผู้ประเมินจะต้องตัดสินคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ข้อมูลที่เป็นเกณฑ์มาตรฐาน และข้อมูลที่เป็นการตัดสินของบุคคลต่างๆ มาประกอบการพิจารณาคัดสินว่าหลักสูตรมีส่วนใดดีส่วนใดไม่ดี

2.4 รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (decision model) เป็นรูปแบบที่เน้นการทำงานอย่างมีระบบเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปแบบของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และพรอวัส (Provus) ในที่นี้ขอยกตัวอย่างรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ ของสตัฟเฟิลบีม รูปแบบการประเมินหลักสูตรนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อว่า รูปแบบ CIPP (the CIPP model) ซึ่งมีชื่อเต็มว่า context - input - process - product model หรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า the phi delta kappa committee model ซึ่งเป็นรูปแบบที่เสนอโดยสตัฟเฟิลบีม ซึ่งรูปแบบนี้ได้เสนอรูปแบบการประเมินข้อมูล 4 ด้าน คือ

2.4.1 การประเมินบริบท (context evaluation) คือการประเมินสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ต่างๆ ของหลักสูตร โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ปัญหาและความต้องการต่างๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไร จึงจะสนองความต้องการและปัญหาที่ประสบอยู่ การประเมินหลักสูตรนี้ประเมินในเรื่องจุดมุ่งหมาย โดยโครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาสาระที่อยู่ในหลักสูตร

2.4.2 การประเมินปัจจัยตัวป้อน (input evaluation) คือ การประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร นักเรียน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ งบประมาณ ฯลฯ เพื่อตรวจสอบดูว่าปัจจัยตัวป้อนเหล่านี้เป็นอย่างไร มีผลหรือมีส่วนช่วยในการใช้หลักสูตรในเชิงปฏิบัติบรรลุผลหรือไม่อย่างไร

2.4.3 การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินหลักสูตรในชั้นปฏิบัติการหรือประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบดูว่ากิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ ของการใช้หลักสูตรในสภาพที่เป็นจริงเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อบกพร่องหรือไม่

2.4.4 การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้น เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรโดยตรวจสอบว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ซึ่งอาจจะพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

จากแนวคิดในการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าว กรอบความคิดในการประเมินของสตีฟเฟิลบีม สามารถเขียนแสดงความสัมพันธ์ของการประเมินได้ดังตาราง 2

ตาราง 2 ความสัมพันธ์ของการประเมินและการตัดสินใจตามแนวคิดของสตีฟเฟิลบีม

	ความคาดหวัง	ความเป็นจริง
เป้าหมาย	การตัดสินใจในการวางแผนหรือตั้งความมุ่งหมาย (ประเมินบริบท) (1)	การตัดสินใจในผลสำเร็จ (ประเมินผลผลิต) (4)
วิธีการ	การตัดสินใจในการออกแบบดำเนินการหรือโครงสร้าง (ประเมินปัจจัยเบื้องต้น) (2)	การตัดสินใจในการสร้างวิธีดำเนินการ (ประเมินกระบวนการ) (3)

ที่มา: อุลลรัคน์ กิจไมตรี (2544, หน้า 35)

จากตาราง 2 แสดงว่าหลังจากที่ทำการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรแล้ว จะทำให้ได้สิ่งต่อไปนี้ คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (กรอบที่ 1) ปัจจัยหรือกิจกรรมที่ควรจัดเข้าไปในหลักสูตร (กรอบที่ 2) กิจกรรมหรือกระบวนการที่นำไปปฏิบัติ (กรอบที่ 3) และผลที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินการหลักสูตร (กรอบที่ 4) การประเมินตามแนวคิดนี้ ต้องทำการประเมินเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกัน วิธีการประเมินองค์ประกอบต่างๆ ได้แสดงไว้ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 วิธีการประเมินองค์ประกอบโดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี

บริบท	ปัจจัยเบื้องต้น	กระบวนการ	ผลผลิต
1. บรรยายสภาพแวดล้อม	บรรยายและวิเคราะห์ทรัพยากรมนุษย์และวัสดุที่เหมาะสม,	รวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะสำหรับการตัดสินใจในโครงการ และกระบวนการที่เป็นจริง	กำหนดเกณฑ์การวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์โดยการเทียบผลการวัดกับเกณฑ์มาตรฐานและแปลความหมาย
2. เปรียบเทียบปัจจัยป้อนเข้าและผลผลิตที่เป็นจริงกับที่คาดหวัง	ยุทธวิธีการแก้ปัญหา และการออกแบบกระบวนการที่เกี่ยวข้องที่เป็นไปได้		ผลผลิตในรูปของข้อมูลที่ได้จากองค์ประกอบ ทั้ง 3 เป็นพื้นฐาน
3. เปรียบเทียบระบบการปฏิบัติที่น่าจะเป็นและที่เป็นไปได้			
4. วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เป็นจริง			

ที่มา: อุลรัตน์ กิจโมตรี (2544, หน้า 35)

จากตาราง 3 การดำเนินการประเมินเป็นขั้นตอนตามลำดับ คือประเมินบริบท เป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจ เพื่อการวางแผนตั้งวัตถุประสงค์ และดำเนินการประเมินปัจจัยเบื้องต้น เพื่อกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร เลือกวิธีการที่เหมาะสม และเมื่อนำหลักสูตรไปใช้ประเมินกระบวนการ เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีดำเนินการ ขั้นตอนสุดท้ายเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการหลักสูตรประเมินผลผลิต

จากการที่ได้ศึกษารูปแบบการประเมินผลหลักสูตรในระหว่างหรือหลังการใช้หลักสูตร ทั้ง 4 รูปแบบ ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแสมมอนต์ และรูปแบบการประเมินหลักสูตรตามรูปแบบการประเมินชิปปิงของ สตัฟเฟิลบีม ซึ่งทั้ง 2 รูปแบบนั้นมีการประเมินพฤติกรรม 3 ด้านคือ ความรู้ความเข้าใจ (cognitive domain) ด้านทักษะ (psychomotor domain) และความคิดเห็นหรือเจตคติ (affective domain) มาเป็นแนวทางในการประเมิน

8. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นการตอบสนองต่อการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

8.1 ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 3) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นคือ การนำเอาหลักสูตรแม่บทมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่นมากขึ้น ไม่ใช่การเรียนรู้แบบรู้ไว้ใช้ว่า แต่เป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ได้จริงในชีวิต ส่วน อรสา ปราชญ์นคร (2525, หน้า 121) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาใช้โดยการพิจารณาถึงลักษณะของผู้เรียน และเป็นการเรียนรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตจริง นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2534 ข, หน้า 60) ได้ระบุความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นคือการจัดทำรายละเอียดในตัวหลักสูตร การจัดทำแผนการสอนในทุกกลุ่มประสบการณ์ จัดทำหลักสูตรและคู่มือครู งานเลือกในกลุ่มวิชาการ งานและพื้นฐานอาชีพ และวิชาที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ในชั้นเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จากความหมายตามทัศนะของนักการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นได้ว่าเป็น รายละเอียดในตัวหลักสูตรที่จัดขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

8.2 ความจำเป็นและความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น

หลักสูตรที่ผ่านมาเป็นหลักสูตรในลักษณะกว้าง ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จริงตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจของตนเองน้อย ทำให้นักเรียนรู้จักตนเองและสังคมรอบข้างใกล้ๆ ตัวค่อนข้างน้อย นอกจากนี้ยังไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ในสภาพการณ์ที่กำลังเป็นอยู่ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มีนักการศึกษาหลายท่านเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการมีหลักสูตรท้องถิ่น จึงให้แนวคิดต่างๆ ไว้ดังนี้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 10- 110) ได้กล่าวถึงเหตุผลและ ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรแม่บท ได้กำหนดจุดหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมอย่างกว้างๆ ทำให้ทักษะการเรียนการสอนมุ่งเนื้อหาสาระ และประสบการณ์ที่เป็นหลักการทั่วๆ ไป ไม่สามารถประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับสาระความรู้ ความสภาพแวดล้อมสังคม เศรษฐกิจ ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในแต่ละแห่งได้ทั้งหมด จึงต้องพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้มากที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบโดยตรงต่อธรรมชาติและวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในเมืองและชนบท จึงต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพผู้เรียนให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภูมิสำเนาท้องถิ่นของคน เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาคน ครอบครัวและท้องถิ่นของคน

3. การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวยังสิ่งที่ไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นคน ซึ่งจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของคน

4. หลักสูตรท้องถิ่นสามารถบูรณาการเอาทรัพยากรท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งหลายมาใช้ในการเรียนการสอน มีผลทำให้ผู้เรียนได้รู้จักท้องถิ่นของคนเกิดความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของคน และสามารถใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพได้

สุคสายใจ ชาญณรงค์ (2540, หน้า 16) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นที่ต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้คือ 1) หลักสูตรจำเป็นต้องสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของท้องถิ่นให้มากที่สุด 2) หลักสูตรที่ดีควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข ได้แสดงความคิดเห็นด้วย

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวสรุปได้ว่า ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเอง ของท้องถิ่นในด้านต่างๆ ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้จริงในชีวิต อีกทั้งยังช่วยปลูกฝังให้เกิดความรักและความผูกพันในท้องถิ่นอีกด้วย

8.3 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งอาจดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนระดับต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา เป็นต้น สำหรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากแนวคิดของนักวิชาการส่วนใหญ่สามารถนำมาใช้ได้ตามความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง

ในลักษณะการปรับหลักสูตรแม่บทให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและการสร้างสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ เพราะนักวิชาการได้เสนอรูปแบบไว้อย่างกว้างๆ ดังเช่น

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 124 – 134) ได้เสนอขั้นตอนเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานซึ่งมีประมาณ 5 – 8 คน และคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอน ด้านสภาพของท้องถิ่นและด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งบุคคลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ครูและ ผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ วิทยากรท้องถิ่นและนักวิชาการ

ขั้นที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คณะทำงานต้องดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ และความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น

2.2 สสำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับพัฒนาการของด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

2.3 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรแม่บท เกี่ยวกับปรัชญา หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ โครงสร้างเนื้อหา การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ

2.4 วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนในด้านต่างๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหารความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรท้องถิ่น ในการกำหนดจุดประสงค์ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ เขียนด้วยภาษาที่ชัดเจนและกะทัดรัด และเป็นจุดประสงค์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นที่ 4 การกำหนดเนื้อหา คณะทำงานควรกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับวัย และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน มีความต่อเนื่องกับรายวิชาในชั้นต้นมีความถูกต้องทันสมัย น่าสนใจและเหมาะสมกับคาบเวลา

ขั้นที่ 5 การกำหนดกิจกรรมคณะทำงานควรกำหนดกิจกรรมที่จะจัดให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้ออย่างละเอียด

ขั้นที่ 6 การกำหนดคาบเวลาเรียน ในการกำหนดคาบเวลาเรียนมักถือเอาโครงสร้างของหลักสูตรแม่บทและปริมาณของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนเป็นเครื่องกำหนด

ขั้นที่ 7 การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล ควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการวัดและประเมินผลตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 8 การจัดทำเอกสารหลักสูตรหลังจากสร้างหรือจัดทำหลักสูตรแล้ว ควรจัดทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น

ขั้นที่ 9 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตรในขั้นนี้เป็น การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่างๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริง ซึ่งตัวกำหนดเป็นแบบอย่างมีขั้นตอนและระบบ

ขั้นที่ 10 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร โดยเขียนตามแบบฟอร์มที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ขั้นที่ 11 การนำหลักสูตรไปใช้ เมื่อหลักสูตรได้รับอนุมัติแล้วสามารถดำเนินการใช้หลักสูตรได้ทันที

ขั้นที่ 12 การประเมินผลหลักสูตร ในการประเมินผลหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง

จากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปไว้ดังนี้

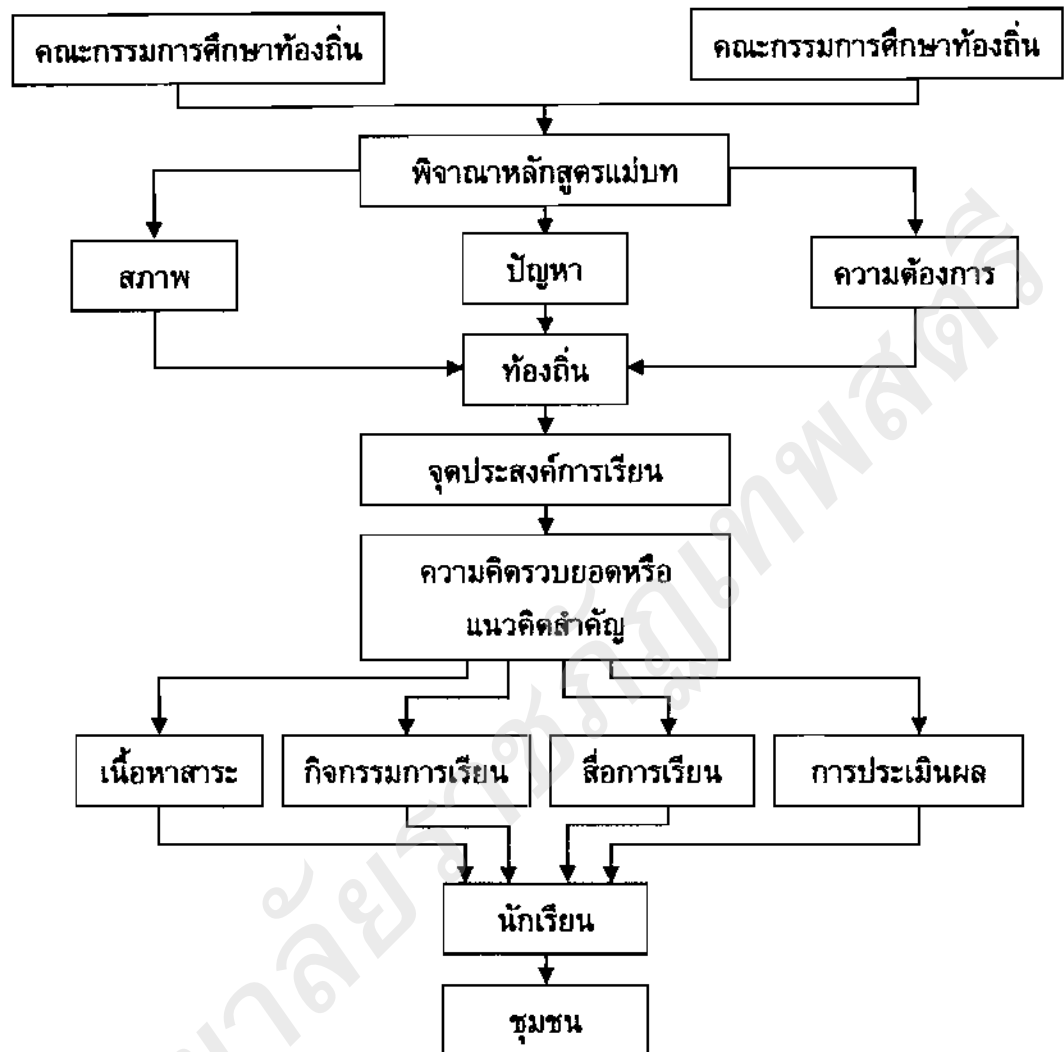
1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้เรียน สภาพของท้องถิ่น และความต้องการของท้องถิ่น ปัญหาและการดำเนินงาน

2. การพัฒนาหลักสูตร โดยพัฒนาโครงร่างหลักสูตร ประเมินโครงร่างหลักสูตร และปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร

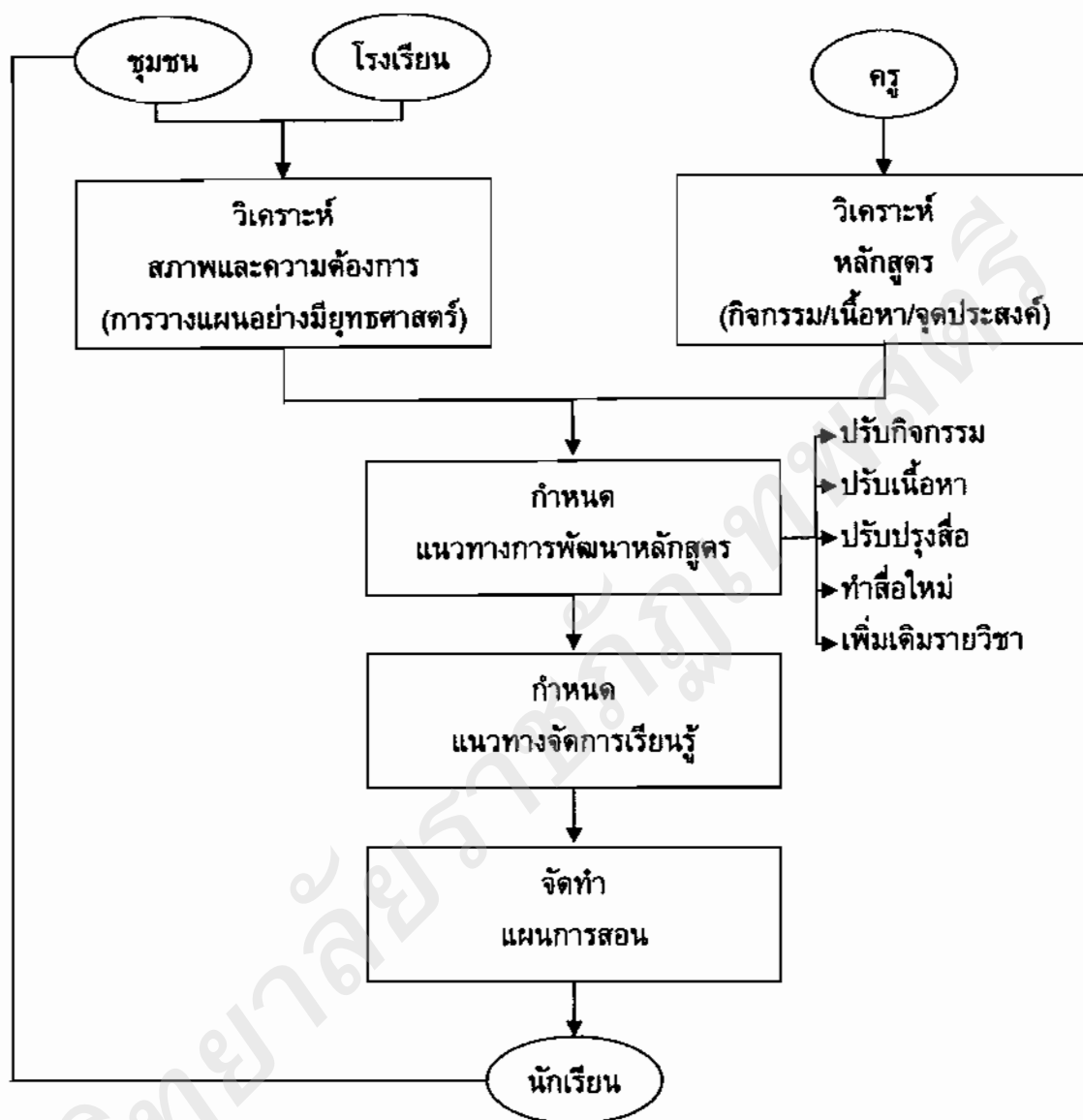
3. ทดลองใช้หลักสูตรตามที่ได้พัฒนาขึ้น

4. ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

นอกจากนี้วิจัย วงษ์ใหญ่ และกรมวิชาการ ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ดังภาพ 5 และ ภาพ 6 ตามลำดับ

ภาพ 5 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ที่มา: วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523, หน้า 2)

ภาพ 6 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
ที่มา: กรมวิชาการ (2539, หน้า 3)

8.4 วิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น นักการศึกษาและหน่วยงานราชการต่างๆ ได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 314 – 316) กล่าวถึงวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ดังนี้ คือ

1. จัดตั้งคณะทำงานควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีความตั้งใจ

ในการปฏิบัติงาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจใช้วิธีการวิจัย
สัมภาษณ์ ประชุมและสัมภาษณ์หรือวิธีการอื่นๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์
3. การกำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับหลักสูตรท้องถิ่นว่าควรจะให้บรรลุ
เป้าประสงค์อะไรบ้าง
4. พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรแกนกลางกับหลักสูตรท้องถิ่น
ดำเนินการเลือกเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรกลางที่เห็นว่ามีสอดคล้องกับสภาพปัญหาและ
ความต้องการของท้องถิ่น
5. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรแกนกลางหรือจัดสร้าง
รายวิชาขึ้นใหม่
6. ดำเนินการใช้หลักสูตร ซึ่งสิ่งที่สำคัญมากในขั้นนี้คือการนิเทศและ
ติดตามผล
7. การประเมินผลการใช้หลักสูตรจะทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่จัดขึ้น
มีความเหมาะสมเพียงใด
8. ทำการปรับปรุงแก้ไข

สรุปได้ดังนี้

1. เพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาที่มีอยู่แล้ว
2. กำหนดกิจกรรมเสริม
3. ทำสื่อเสริม
4. พัฒนาเทคนิคและกระบวนการเรียนการสอน
5. จัดทำรายวิชาใหม่ในกลุ่มวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี

กรมวิชาการ (2539, หน้า 25) เสนอวิธีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้ คือ

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือ กิจกรรมเสริมที่เหมาะสมกับ
สภาพความเป็นไปของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร โดยไม่มีการ
เปลี่ยนแปลงหัวข้อ/เนื้อหาสาระ และคาบเวลาเรียนตามที่กำหนดไว้ในคำอธิบาย หรือคำอธิบาย
รายวิชาในหลักสูตรแม่บท การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถจัดทำได้ในรายวิชา
บังคับและวิชาเลือกทุกรายวิชา

2. ปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาสาระ จากหัวข้อที่กำหนด
ไว้ในคำอธิบายหรือคำอธิบายรายวิชาในหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ
ของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์และคาบเรียนเปลี่ยนไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท
การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถหรือเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อที่
กำหนดในวิชาบังคับเลือกหรือเลือกเสรี

3. จัดทำรายวิชาขึ้นมาใหม่ โดยกำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์กลุ่มวิชา ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ท้องถิ่นสามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ได้ในเฉพาะส่วนที่เป็นวิชาบังคับเลือกและเลือกเสรี

4. จัดทำหนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือเอกสารประกอบการเรียนการสอน แผนการสอน ฯลฯ ขึ้นใหม่ โดยให้มีรายละเอียดเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่นและสอดคล้องกับจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรที่มีอยู่แล้วหรือที่จัดทำเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่

สุดท้ายใจ ชาญณรงค์ (2540, หน้า 25) กล่าวไว้ว่า วิธีการพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นสามารถทำได้ ดังนี้

1. ปรับ เนื้อหาสาระหรือมวลประสบการณ์ในหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น

2. ขยาย เนื้อหาเรื่องใดที่ท้องถิ่นรู้จักดีแล้ว ควรให้เด็กได้เรียนให้ลึกลงไปอีก

3. เพิ่ม เนื้อหาบางเรื่องเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นที่ควรเรียนรู้ แต่คนในท้องถิ่นอื่นไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ เช่น ภาษาท้องถิ่น ประเพณี อาชีพในท้องถิ่น

สรุปได้ว่า วิธีการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น สามารถทำได้ในหลายลักษณะ ซึ่งพอที่จะสรุปลักษณะที่สำคัญๆ ได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ปรับปรุงหลักสูตรส่วนกลางให้เข้ากับท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์ ขอบข่าย เนื้อหา และคาบเวลาเรียนเปลี่ยนไป

2. สร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น เพื่อเสริมหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งเป็นหลักสูตรแม่บท

หลักสูตรท้องถิ่นการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้พัฒนาให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) ซึ่งได้กำหนดให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมแห่งความเป็นไทยในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) โดยเฉพาะตามมาตรา

27 วรรคหนึ่ง ซึ่งได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ และมาตรา 27 วรรคสอง ให้สถานศึกษาขั้น พื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องสภาพ ปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (กรมวิชาการ, 2546 หน้า 1)

ธรรมชาติภาษาไทยเป็นเรื่องของทักษะ ซึ่งจะแยกเนื้อหาสาระของทักษะแต่ละชั้นปี โดยเด็ดขาดไม่ได้จำเป็นต้องมีกระบวนการฝึกทักษะต่าง ๆ ให้ต่อเนื่องกันไป เนื้อหา เช่น การอ่านแจกลูกสะกดคำในมาตราต่าง ๆ การจับใจความ การเลือกใช้คำให้ตรงความหมาย การเขียนเรื่องแสดงความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ความรู้สึก ความต้องการ จินตนาการ การนำความรู้จากการอ่านไปใช้ในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต ฯลฯ จำเป็นต้องสอนทุกชั้นเพราะเป็นเรื่องของทักษะทางภาษา แต่ละชั้นจะมีเนื้อหาในการฝึกทักษะ ที่เพิ่มความซับซ้อนและยากมากขึ้น เช่น จำนวนคำเพิ่มขึ้น ประโยคที่ใช้จะยาวและซับซ้อนขึ้น เรื่องที่นำมาให้อ่านจะยาวมากขึ้น มีเหตุการณ์หลายเหตุการณ์ มีการคิดในระดับสูงขึ้น ส่วนภาษาที่มีหลายรูปแบบ และใช้ภาษาอย่างมีศิลปะมากขึ้น เป็นต้น

1. ความสำคัญ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิด ความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนไทยให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือ ในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจ ธุรกิจ การงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข เป็นเครื่องมือ แสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้า ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคง ทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรมประเพณี ชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดี และวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548, หน้า 1)

2. วิสัยทัศน์

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือการสื่อสารของคนในชาติ ใช้ทำความเข้าใจและใช้ภาษา ประกอบกิจการทั้งส่วนตน ครอบครัว และกิจกรรมในสังคมและประเทศชาติ ภาษาไทย ยังเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การบันทึกเรื่องราวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และยังเป็นวัฒนธรรม ของชาติ ดังนั้นการเรียนการสอนภาษาไทย จึงต้องสอนภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร และสอน ภาษาไทยให้คนรักการอ่าน การเขียน ที่จะแสวงหาความรู้และประสบการณ์ บันทึกความรู้

และข้อมูลข่าวสารสอนภาษาไทยให้ใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องในฐานะเป็นวัฒนธรรมทางภาษา ให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมซาบซึ้งและภูมิใจในภาษาไทย เห็นคุณค่าของวรรณคดี และวรรณกรรม ตลอดจนภูมิปัญญาทางภาษาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ผลงานซึ่งเป็นส่วนสร้างเสริมความมั่งคั่งงามในชีวิต

ภาษาเป็นสื่อของความคิด ผู้เรียนที่มีภาษาใช้กว้างขวางมีประมวลคำในการใช้พูด ฟัง อ่าน เขียนมาก ผู้เรียนจะคิดได้กว้างขวางลึกซึ้ง และสร้างเสริมความชาญฉลาด สามารถ คิดสร้างสรรค์ คิดวิภาควิจารณ์ คิดตัดสินใจแก้ปัญหา และวินิจฉัยอย่างมีเหตุผล ดังนั้น การสอนภาษาไทยจำเป็นต้องเสริมสร้างให้ผู้เรียนขยายประมวลผลทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนให้มาก เพื่อให้ผู้เรียนใช้ภาษาอย่างมีเหตุผล ใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ และใช้ภาษาอย่างสละสลวย ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมบุคลิกภาพของผู้ใช้ภาษาให้เกิดความน่าเชื่อถือ

ภาษาไทยเป็นวิชาทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การอ่านและการฟัง เป็นทักษะของการรับรู้เรื่องราว ความรู้ประสบการณ์ การพูดและการเขียนเป็นทักษะของการแสดงออกด้วยการแสดงความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์ ส่วนการดูเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละคร คอมพิวเตอร์ ตลอดจนการ์ตูน และสามารถแสดงทรรศนะข้อมูลข่าวสารด้วยการพูด และการเขียน การดูจึงเป็นการเรียนรู้และการแสดงทรรศนะของคน และนับวันจะมีความสำคัญและอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ผู้เรียนจะต้องประเมินสิ่งที่ดูและใช้การดูให้เป็นประโยชน์ในการหาความรู้ การเรียนภาษาไทยจะต้องเรียนเพื่อการสื่อสารให้ผู้เรียนสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่าพินิจพิเคราะห์ สามารถเลือกใช้คำเรียบเรียงความคิด ความรู้ให้ชัดเจน ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยใช้ถ้อยคำตรงความหมาย ถูกต้องตามฐานะของบุคคลและสถานการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. โครงสร้าง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

4. คุณภาพของผู้เรียน

เมื่อจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ผู้เรียนต้องมีความรู้ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ดังนี้

1. สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี
2. สามารถอ่าน เขียน ฟัง ดู และพูดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล และคิดเป็นระบบ

4. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาคน และสร้างสรรค์งานอาชีพ
  5. ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดีและวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทย
  6. สามารถนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องตามสถานการณ์และบุคคล
  7. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความสามัคคีในความเป็นชาติไทย
  8. มีคุณธรรม จริยธรรม วิสัยทัศน์ โลกทัศน์ที่กว้างไกลลึกซึ้ง
- เมื่อจบแต่ละช่วงชั้น ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
1. อ่านได้คล่องและอ่านได้เร็วขึ้น
  2. เข้าใจความหมายของคำ สำนวน โวหาร การเปรียบเทียบ อ่านจับประเด็นสำคัญรายละเอียดของเรื่อง แยกข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ ดีความสรุปความจากการอ่าน
  3. นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน
  4. เลือกอ่านหนังสือและสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์
  5. เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมาย เขียนอธิบาย เขียนชี้แจงการปฏิบัติงานและรายงาน เขียนเรื่องราวจากจินตนาการและเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จดบันทึกความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกตอย่างเป็นระบบ
  6. สรุปความ วิเคราะห์เรื่องที่ฟังที่ดู และเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิต
  7. สนทนาได้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด ความต้องการ พูดวิเคราะห์เรื่องราว พูดต่อหน้า ชุมชน และพูดรายงาน
  8. ใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียน การดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งใช้ได้ถูกต้องเหมาะกับบุคคลและสถานการณ์
  9. เข้าใจลักษณะของคำไทย คำภาษาถิ่น และคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทย
  10. ใช้ทักษะทางภาษาเพื่อประโยชน์ได้ตามจุดประสงค์
  11. ใช้หลักการพิจารณาหนังสือ พิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่าและนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิต
  12. ท่องจำบทหรือกรอนที่ไพเราะและมีคุณค่าทางความคิด และนำไปใช้ในการพูดและการเขียน
  13. แต่งภาพย์และกลอนง่าย ๆ

14. เล่านิทานพื้นบ้านและตำนานพื้นบ้านในท้องถิ่น
15. มีมารยาทในการอ่าน การเขียน การฟัง การดูและการพูด
16. มีนิสัยรักการอ่าน และการเขียน

แนวการจัดทำหลักสูตรยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยกำหนดให้เป็นลักษณะหลักสูตรแกนกลาง มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น และมีจุดมุ่งหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี มีสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นละ 3 ปี

5. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้เป็น 8 กลุ่ม คือ 1) ภาษาไทย 2) คณิตศาสตร์ 3) วิทยาศาสตร์ 4) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ 7) การงานอาชีพและเทคโนโลยี 8) ภาษาต่างประเทศ

ภาษาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนจะต้องเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ในกลุ่มแรก

ภาษาไทยเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐาน ซึ่งกำหนดให้เรียนตลอดหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานและได้กำหนดสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

2.5.1 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 2

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 : การใช้กระบวนการอ่านสร้างความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียนสื่อสารเรื่องเรียงความย่อความ และเขียนเรื่องในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ รายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟังการดูและการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณ และการสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา

มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ และชีวิตประจำวัน

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่านำมาประยุกต์

ตาราง 4 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ (ป.4-ป.6)
<p>สาระที่ 1 การอ่าน</p> <p>มาตรฐาน ท 1.1 : การใช้กระบวนการอ่านสร้างความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถอ่านอย่างมีสมรรถภาพ และอ่านได้เร็วเข้าใจความหมายของคำ ส่วนวนโวหาร การบรรยาย การพรรณนา การเปรียบเทียบ การใช้บริบท เข้าใจ ความหมายของถ้อยคำ ส่วนวน และเนื้อเรื่อง และใช้แหล่งความรู้พัฒนาความสามารถการอ่าน 2. สามารถแยกข้อเท็จจริง และสามารถหาคำสำคัญในเรื่องที่อ่านและใช้แผนภาพโครงเรื่องหรือแผนภาพความคิด พัฒนาความสามารถการอ่าน นำความรู้ ความคิดจากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาตัดสินใจคาดการณ์และใช้การอ่านเป็นเครื่องมือการพัฒนาคน การตรวจสอบความรู้ และค้นคว้าเพิ่มเติม 3. สามารถอ่านในใจและอ่านออกเสียงบทร้อยแก้ว และบทร้อยกรองได้คล่องแคล่วและรวดเร็วถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์และอักขรวิธี และจำบทร้อยกรองที่มีคุณค่าทางความคิดและความงดงามทางภาษา สามารถอธิบายความหมายและคุณค่านำไปใช้อ้างอิง เลือกการอ่านหนังสือ และสื่อสารสนเทศ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามจุดประสงค์อย่างกว้างขวางมีมารยาทการอ่านและนิสัยรักการอ่าน

ตาราง 4 (ต่อ)

สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ (ป.4-ป.6)
<p>สาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 : ใช้กระบวนการเขียนสื่อสารเรื่องเรียงความ ย่อความและเขียนเรื่องในรูปแบบต่างๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศ รายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>1. สามารถเขียนเรียงความ ย่อความ ขี้แจง การปฏิบัติงาน การเขียนรายงาน จดหมาย สื่อสาร ได้เหมาะสมกับโอกาส และจุดประสงค์ เขียนเรื่องราวจากจินตนาการ หรือเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง รวมทั้งใช้กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน</p> <p>2. มีมารยาทการเขียนและนิสัยรักการเขียนและการศึกษาค้นคว้าโดยใช้ทักษะการเขียน จัดบันทึกข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ เหตุการณ์ และการสังเกตอย่างเป็นระบบ นำวิธีการของแผนความคิดมาพัฒนางานเขียน และการรายงาน และการเขียนสื่อสารได้ตามจุดประสงค์อย่างมีมารยาททางสังคม</p>
<p>สาระที่ 3 การฟัง การดู การพูด มาตรฐาน ท 3.1 : สามารถเลือกฟังอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมี วิจารณญาณ และการสร้างสรรค์</p>	<p>1. สามารถจับประเด็นและรายละเอียด แยกข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น สรุปความคิด วิเคราะห์เรื่องตามข้อเท็จจริง เข้าจุดประสงค์ของเรื่องและของผู้พูด เข้าใจถ้อยคำ การใช้ น้ำเสียง กิริยา ท่าทางของผู้พูด สามารถรับสารจากการฟังและการดู โดยตั้งข้อสังเกต เปรียบเทียบกับประสบการณ์ในชีวิตจริง แสดงความรู้ความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟัง</p> <p>2. สามารถโต้ตอบ พูดแสดงความรู้ ความคิด พูดวิเคราะห์ พูดต่อหน้าชุมชนและพูดรายงาน โดยใช้ถ้อยคำเหมาะสมแก่เรื่องและจุดประสงค์ตาม หลักการพูด มีมารยาทการฟัง การดู การพูด</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ (ป.4-ป.6)
<p>สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษา</p> <p>มาตรฐาน ท 4.1 : เข้าใจธรรมชาติของภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถสะกดคำในวงศัพท์ที่กว้างขวางและยากขึ้น อ่านและเขียนคำได้ถูกต้องคล่องแคล่ว 2. สามารถใช้คำกลุ่มคำตามชนิดและหน้าที่มาเรียบเรียงเป็นประโยค ให้ประโยคสื่อสารได้ชัดเจน รู้จักคำที่มีความหมายโดยนัย 3. สามารถใช้ภาษาในการสนทนา เชื้อเชิญ ชักชวน ปฏิเสธ ชี้แจงด้วยถ้อยคำสุภาพ และใช้คำราชาศัพท์ได้ถูกต้อง รู้จักคิดไตร่ตรองก่อนพูดและเขียน 4. เข้าใจลักษณะของคำไทย คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทย ซึ่งทำให้มีคำใช้มากขึ้น สามารถแต่งบทหรือยกทรงประเภทกาพย์กลอน โดยแสดงความคิดเชิงสร้างสรรค์ 5. สามารถเล่านิทานพื้นบ้าน และตำนานพื้นบ้านในห้องเรียนอย่างเห็นคุณค่า
<p>มาตรฐาน ท 4.2 : สามารถใช้ภาษาแสวงหาความรู้ เสริมสร้างลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม อาชีพ และชีวิตประจำวัน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถใช้ทักษะการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ และการดำรงชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคมและใช้เทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาความรู้ 2. เข้าใจระดับของภาษา ลักษณะของภาษาพูดและภาษาเขียน ใช้ภาษาไทยถูกต้องเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ใช้ภาษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการพัฒนาความรู้เห็นคุณค่าการใช้ตัวเลขไทย

ตาราง 4 (ต่อ)

สาระ/มาตรฐานการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ (ป.4-ป.6)
<p>สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม</p> <p>มาตรฐาน ท 5.1 : เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่านำมาประยุกต์</p>	<p>3. ใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง มีคุณธรรมโดยการพูดและการเขียนตามความเป็นจริงและเหมาะสมแก่สถานการณ์ ไม่สร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่น ใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสร้างความสามัคคี สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม เข้าใจการใช้ภาษาของกลุ่มบุคคลในชุมชน</p> <p>1. สามารถเลือกอ่านหนังสือได้หลากหลายทั้งนิทาน ตำนาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทร้อยกรอง บทละคร ตามจุดประสงค์ของการอ่าน ใช้หลักการพิจารณาหนังสือพิจารณาให้เห็นคุณค่าและนำไปใช้ในชีวิตจริง</p>

ที่มา: กรมวิชาการ (2546, หน้า 4-17)

6. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อ่านคำพื้นฐานซึ่งเป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องเพิ่มขึ้นจากชั้นประถม-ศึกษาปีที่ 1 อีก 1,400 คำ และเขียนคำได้ถูกต้อง นำคำไปใช้ในการสื่อสารได้
2. อ่านคำที่มีอักษรนำ อักษรควบ คำที่มีตัวการ์วันต์ และการผันวรรณยุกต์ได้ถูกต้อง อ่านได้ชัดเจน จำคำได้แม่นยำและเข้าใจหลักการอ่าน นำไปสู่การเขียนคำถูกต้อง
3. อ่านอักษรย่อ เครื่องหมายวรรคตอนได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายของอักษรย่อ ใช้เครื่องหมายวรรคตอนในการอ่านและการเขียน
4. อ่านเรื่องที่กำหนดได้คล่องและเร็ว เข้าใจความหมายของคำ ประโยค และข้อความ
5. อ่านเรื่องที่เป็นการบรรยาย การพรรณนา และการเปรียบเทียบ เข้าใจสำนวนโวหารและความหมายของสำนวนโวหาร
6. อ่านเรื่องที่กำหนด ใช้บริบททำความเข้าใจถ้อยคำ สำนวน และเนื้อเรื่อง ใช้คำตาม หากคำสำคัญ ใช้แผนภาพโครงเรื่องหรือแผนภาพความคิด พัฒนาความเข้าใจการอ่าน

7. อ่านในใจและจับใจความ ทารายละเอียด แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ สรุปความเรื่องที่อ่าน และอ่านได้เร็ว
8. อ่านออกเสียงร้อยแก้วและร้อยกรองได้คล่อง ถูกต้องตามลักษณะคำ ประพันธ์ ออกเสียงชัดเจน และอ่านทำนองเสนาะได้ตามลักษณะของคำประพันธ์
9. ท่องจำบทอาขยานได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองที่ไพเราะ มีความงดงาม และมีคุณค่าทางความคิดอธิบายข้อความที่ท่องจำและนำคุณค่าไปใช้อ้างอิงได้
10. อ่านหนังสือจากมุมหนังสือ ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ เลือกอ่านหนังสือหรือ สื่อสารสนเทศทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ตรงตามจุดประสงค์ อ่านตรวจสอบความรู้ อ่านเพื่อค้นคว้าและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
11. อ่านหนังสืออย่างถูกสุขลักษณะ มีมารยาทการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน
12. เขียนสะกดคำได้ถูกต้อง วางสระวรรณยุกต์ถูกต้องตามหลักการเขียนคำไทย และเขียนคำบอกถูกต้อง
13. คัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด และตัวบรรจงครึ่งบรรทัดได้ถูกต้องสวยงาม และคัดได้เร็ว ถูกต้องตามหลักการเขียนภาษาไทย
14. เลือกใช้คำเขียนประโยค เรื่องราวต่าง ๆ เพื่อสื่อสารได้ตรงตามความหมาย
15. เขียนจดหมายลาครู จดหมายถึงบิดามารดาได้ถูกต้องตามรูปแบบการเขียน จดหมาย ใช้ภาษาสุภาพและเขียนได้ตามจุดประสงค์ของการเขียน
16. เขียนเรียงความ ย่อความ การเขียนเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และ เรื่องราวจากจินตนาการโดยใช้กระบวนการเขียนพัฒนางานเขียน
17. ใช้ทักษะการเขียนบันทึกประจำวัน บันทึกข้อมูลหรือความรู้จากการอ่าน เขียนรายงานและเขียนกรอกรายการต่าง ๆ ได้ถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ และใช้ตัวเลขไทยในการเขียนบันทึกและเขียนรายงาน
18. เขียนอย่างมีมารยาทโดยใช้ภาษาที่สุภาพรับผิดชอบต่อการเขียน และใช้ แหล่งอ้างอิง และมีนิสัยรักการเขียน
19. เลือกฟังและเลือกดูสิ่งที่เป็นความรู้และความบันเทิง จับใจความ วิเคราะห์ แยกข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น สรุปเรื่องที่ฟังและดูด้วยการเล่าเรื่อง อภิปราย หรือเขียนย่อเรื่อง เขียนเล่าเรื่องได้ถูกต้อง
20. ฟังและดู เข้าใจจุดประสงค์ของผู้พูด จุดประสงค์ของเรื่องที่ฟังและดู และ เข้าใจการใช้น้ำเสียงกิริยาท่าทางของผู้พูด
21. พูดแสดงความรู้ ความคิด พูดรายงาน อภิปราย พูดชักตามได้เหมาะสมแก่ เรื่องและจุดประสงค์
22. มีมารยาทการฟังและการดู ไม่พูดคุยกันระหว่างฟังในห้องเรียนและที่ประชุม ฟังอย่างมีสมาธิ คึงใจฟัง จดบันทึกความรู้ขณะฟัง

23. มีมารยาทการพูด ด้วยการใช้ภาษาสุภาพ แสดงท่าทางกิริยาในการพูดและใช้น้ำเสียงที่สุภาพ

24. อ่านและเขียนสะกดคำทั้งคำในกลุ่มการเรียนรู้ภาษาไทยและวิชาอื่นๆรวมทั้งคำในสื่อมวลชนได้ถูกต้องและแม่นยำ

25. ใช้คำและกลุ่มคำตามชนิดและหน้าที่ในการเขียนประโยคได้ถูกต้องตามหลักการเขียนประโยค

26. ใช้คำที่มีความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ในการสื่อสารได้ตรงตามจุดประสงค์

27. ใช้ราชาศัพท์ได้ถูกต้องทั้งคำนามราชาศัพท์ สรรพนามราชาศัพท์ คำกริยารราชาศัพท์ ที่ใช้ในพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ และใช้คำสุภาพทั้งการพูดและการเขียน

28. ใช้ทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้และเสริมสร้างบุคลิกภาพด้วยการอ่านถูกต้อง การพูดและการเขียนด้วยการใช้คำสุภาพ

29. ชีพจนานุกรมพัฒนาการอ่านคำและการเขียนคำได้ถูกต้องรวมทั้งหาความหมายของคำ ที่มาของคำ

30. อธิบายลักษณะคำไทยและคำภาษาต่างประเทศได้ถูกต้อง

31. แต่งคำประพันธ์ง่ายๆ ประเภทกาพย์ กลอนสี่ คำคล้องจองได้ถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์ และใช้ภาษาที่งดงาม

32. ใช้ทักษะทางภาษาและเทคโนโลยีการสื่อสารในการค้นคว้าพัฒนาความรู้และการดำรงชีวิตด้วยการนำไปใช้สื่อสารกับผู้อื่นอย่างถูกต้อง

33. ใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนได้ถูกต้องเหมาะสมแก่บุคคล โอกาสอย่างสร้างสรรค์สอดคล้องกับวัฒนธรรม

34. เข้าใจการใช้ภาษาของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในชุมชนด้วยการอธิบายความหมายของถ้อยคำและใช้ภาษาของกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้ถูกต้อง

35. อ่านนิทาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บทร้อยกรอง และบทละคร และพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย รายงาน หรือเขียนแสดงความคิดเห็น

36. รวบรวมนิทานพื้นบ้านในท้องถิ่นนำมาเล่าเรื่องหรือเขียนและแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของเรื่อง

37. นำข้อคิดและคุณค่าจากเรื่องที่อ่านไปใช้ในชีวิตจริงด้วยการอธิบาย หรือปฏิบัติตนตามข้อคิดเห็นจากการอ่าน

7. คำอธิบายรายวิชา

อ่านคำพื้นฐานเป็นคำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เพิ่มอีก 1,400 คำ อ่านคำที่มีอักษรนำ อักษรควบ ตัวการ์นต์ และผันวรรณยุกต์ อ่านอักษรย่อ เครื่องหมายวรรคตอน

อ่านและเข้าใจความหมายของคำ ประโยค ข้อความ เข้าใจสำนวนโวหารจากการอ่านโวหาร บรรยาย พรรณนาและเปรียบเทียบ ใช้บริบท คำสำคัญ ใช้คำถาม แผนภาพ โครงเรื่องหรือ แผนภาพความคิดทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง ถ้อยคำที่อ่าน อ่านในใจจับใจความ แยกข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น วิเคราะห์ความ สรุปความ ใช้ความรู้ความคิดจากการอ่านไปใช้แก้ปัญหา ตัดสินใจ คาดการณ์และพัฒนาดน อ่านหนังสือจากมุมหนังสือห้องสมุด อ่านเรื่องราวเกี่ยวกับ สามชุกตลาดร้อยปีจากหนังสืออ่านเพิ่มเติม และแหล่งเรียนรู้ ตรวจสอบความรู้ ค้นคว้า เพิ่มเติมและ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อ่านออกเสียงทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง อ่านทำนอง เสนาะ ท่องจำบทอาขยานทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง อ่านอย่างถูกสุขลักษณะ มารยาทการ อ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน

เขียนสะกดคำ เขียนคำบอก คัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด และครึ่งบรรทัด เลือกใช้คำเขียนประโยคและเรื่องราวเพื่อสื่อสารได้ตรงตามความหมาย เขียนจดหมายลาครู และจดหมายถึงบิดามารดา เขียนเรียงความ ย่อความ เขียนเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงและ เรื่องราวจากจินตนาการ และเรื่องราวเกี่ยวกับสามชุกตลาดร้อยปี เขียนบันทึกประจำวัน บันทึก ข้อมูลหรือความรู้จากการอ่าน เขียนรายงาน เขียนกรอกรายงาน ใช้ตัวเลขไทยในการเขียน มารยาทการเขียน ใช้แหล่งอ้างอิง และมีนิสัยรักการเขียน

เลือกฟังและเลือกดูทั้งที่เป็นความรู้และความบันเทิง จับใจความ วิเคราะห์แยก ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น สรุปเรื่อง เข้าใจจุดประสงค์ของผู้พูดและเรื่องที่ฟังและดู ใช้น้ำเสียง และกิริยาท่าทางในการพูด พูดแสดงความรู้และความคิด พูดรายงานการอภิปราย พูดซักถาม มารยาทการฟัง การดูและการพูด

อ่านคำและการเขียนสะกดคำในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มวิชาอื่น คำในสื่อมวลชน ชนิดและหน้าที่ของคำในการเขียนประโยค ความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย คำราชาศัพท์ทั้งค่านามราชาศัพท์ คำสรรพนามราชาศัพท์ คำกริยารราชาศัพท์ และคำสุภาพและคำที่เกี่ยวกับสามชุกตลาดร้อยปี การใช้ทักษะทางภาษา เป็นเครื่องมือการเขียนและ แสวงหาความรู้ การใช้พจนานุกรม ลักษณะคำไทยและคำ ภาษาต่างประเทศ การแต่งคำคล้องจอง กาพย์ประเภทต่างๆ และกลอนสี่ ใช้ทักษะแสดง ภาษาและเทคโนโลยีการสื่อสารในการค้นคว้าและการดำรงชีวิต การใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน การใช้ภาษาของกลุ่มบุคคลในชุมชน

อ่านวรรณคดีและวรรณกรรมประเภทนิทาน เรื่องสั้น สารคดี บทความ บท ร้อยกรองเรื่องสามชุกตลาดร้อยปี บทละคร การพิจารณาคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน การนำข้อคิดและคุณค่าของวรรณคดีวรรณกรรมและนิทานพื้นบ้านไปใช้ใน ชีวิตจริงและปฏิบัติตนในการอนุรักษ์สามชุกตลาดร้อยปี

8. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครู ผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน และต้องสนองตอบต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเรียนนั้นไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เป็นหลักเน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสารในการคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงานแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

9. การวัดประเมินผล

เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่คาดหวังระบบ และเกณฑ์การวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน เทียบตรงและเชื่อมกัน จะช่วยนำกระบวนการเรียนรู้เข้าสู่ทิศทางที่ถูกต้องตั้งแต่วัดผลประเมินผลครั้งแรกช่วยในการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในขณะศึกษา และแสดงถึงประสิทธิผลของการเรียนรู้เมื่อผ่านมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น

การเรียนรู้ภาษาไทยเป็นการเรียนรู้ที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ จำเป็นต้องใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลหลายรูปแบบ ตลอดจนต้องใช้เครื่องมือและเกณฑ์ในการวัดผลประเมินผล ดังนั้นจึงต้องเข้าใจความสำคัญและธรรมชาติของภาษาไทย วิสัยทัศน์การเรียนการสอนภาษาไทย มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น แนวการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทย ตลอดจนเทคนิค/วิธีการวัดผลประเมินผล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2548 หน้า 1)

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ

ระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือตัวผู้เรียนผู้สอนและพ่อแม่ ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้อัตราให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้า ความสำเร็จของตนเอง ครูผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 หน้า 24-25)

สามชุกตลาดร้อยปี

1. ประวัติความเป็นมา

“สามชุก” เป็นเมืองเล็กๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดย ในอดีตสามชุกคือแหล่งที่ผู้คนหลากหลายเชื้อชาติทั้งไทย จีน มอญ ฯลฯ มาสัมผัสกันต่อกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยน และซื้อขายสินค้า จนพัฒนาไปสู่ การลงหลักปักฐาน สร้างเมืองที่มั่นคงขึ้นมาตามประวัติของเมืองสามชุก กล่าวไว้ว่า ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2437 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เดิมชื่ออำเภอ “นางบวช” ตั้งอยู่บริเวณ ตำบลนางบวช โดยมีขุนพรหมสภา (บุญรอด) เป็นนายอำเภอคนแรก ซึ่งยังมีภาพถ่ายปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันคือ มาในปี 2457 ดันรัชกาลที่ 6 ได้ย้ายอำเภอดังที่บ้าน “สำเพ็ง” ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญในสมัยนั้น จนกระทั่งปี 2481 สมัยรัชกาลที่ 8 ได้เปลี่ยนชื่อจาก “อำเภอนางบวช” มาเป็น “อำเภอสามชุก” และย้ายมาตั้ง อยู่ริมลำน้ำสุพรรณบุรี (ท่าจีน) ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยผ่านคลอง มะขามเฒ่า แต่เดิมบริเวณที่ตั้งอำเภอสามชุก เรียกว่า “ท่ายาง” มีชาวบ้านนำของป่าจากทิศตะวันตกมาค้าขายให้กับพ่อค้าที่เป็นชาวเรือ บ้างก็มาจากทางเหนือ บ้างก็มาจากทางใต้ เป็น 3 สาย จึงเรียกบริเวณที่ค้าขายนี้ว่า “สามแพร่ง” ต่อมาได้เพี้ยน เป็น สามเพ็ง และสำเพ็งในที่สุด ดังปรากฏหลักฐานกล่าวไว้ในนิทานพื้นบ้านย่านสุพรรณมีเรื่องกล่าวต่อไปว่าในระหว่างที่คนมารอขายสินค้าก็ได้ตัดไม้ไผ่มาสานเป็นภาชนะสำหรับใส่ของขาย เรียกว่า “กระชุก” ชาวบ้านจึงเรียกว่า “สามชุก” มาถึงปัจจุบันอำเภอสามชุกเดิมมีพื้นที่ 774.9 ตารางกิโลเมตร ต่อมาในปี 2528 ได้มีการตั้งอำเภอหนองหญ้าไซ จึงแบ่ง

บางส่วนออกไป ยังคงเหลือเพียง 362 ตารางกิโลเมตรตลาดสามชุก เป็นตลาดสำคัญในการติดต่อค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญในอดีต ตั้งแต่เมื่อร้อยกว่าปีก่อน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน จังหวัดสุพรรณบุรี แต่เมื่อถนนคือ เส้นทางจราจรทางบกที่เข้ามาแทนที่การเดินทางทางน้ำ ทำให้คนหันหลังให้กับแม่น้ำท่าจีน ความสำคัญของตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าริมน้ำเริ่มลดลง บรรยาการการค้า ขยายในตลาดสามชุกเริ่มซบเซา และเมื่อต้องแข่งขันกับห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ และตลาดนัดภายนอก ทำให้ร้านค้าภายในตลาดต้องหาทางปรับตัว และเมื่อราชพัสดุเจ้าของที่ดินที่ชาวบ้านเช่าที่ดินมายาวนาน จำใจจะรื้ออาคารตลาดเก่า สร้างตลาดใหม่ จึงทำให้ชาวบ้านพ่อค้าที่อยู่ในตลาดสามชุก ครูอาจารย์ที่เห็นคุณค่าตลาดเก่า รวมตัวเป็นคณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกเชิงอนุรักษ์ระดมความคิด หาทางอนุรักษ์ตลาดและที่อยู่ของคนไว้ และหาทางฟื้นคืนชีวิตชีวาขึ้นมาอีกครั้ง เป็นที่มาของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ใช้การท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นเครื่องมือการพัฒนาอาคารไม้เก่าแก่ ในตลาดสามชุก ที่ก่อสร้างเป็นแนวตั้งฉากกับแม่น้ำท่าจีน เป็นสิ่งบอกให้รู้ว่าเป็นลักษณะของตลาดจีนโบราณ เป็นชุมชนชาวไทย-จีน ที่ยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ลวดลายฉลุไม้ที่เรียกว่าลายขนมปังขิง ซึ่งเท่าที่พบในตลาดนี้มีถึง 19 ลาย คือ ศิลปะตกแต่งอาคารไม้โบราณ ที่หาดูได้ยากแล้วในปัจจุบัน หากไม่ได้รับการอนุรักษ์ไว้ก็ย่อมสูญหายไปเช่นเดียวกับตลาดโบราณอื่นๆ นอก จากสถาปัตยกรรม อาคารไม้โบราณที่พบเห็นได้ตลอดแนวทางเดิน 2 ข้างทางเดินในตลาดวิถีชีวิตบรรยาการภายในตลาดการค้าขายที่ยังคงรักษาวิถีแบบดั้งเดิมเช่นในอดีต และบรรยาการน้ำใจอภัยภัยไมตรีของแม่ค้า ชาวของเครื่องใช้ ขนมอาหารที่นำมาตั้งขายในตลาด เป็นสิ่งยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน ไม่ใช่สิ่งที่ย่ำลงมาเพื่อให้ผู้ชมได้ดูชั่วคราวแล้วแต่เหล่านี้คือวัฒนธรรมที่สืบเนื่องจากอดีต บ่มเพาะมาเป็นร้อยปีนักท่องเที่ยวจะสามารถสัมผัสได้ ไม่รู้เบื่อ อิ่มตา อิ่มใจ อิ่มท้องอย่างไม่รู้ตัว และทำให้ตลาดสามชุก แห่งนี้ได้รับขนานนามว่าตลาดร้อยปีพิพิธภัณฑน์ที่มีชีวิต (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก, 2549, หน้า 9)

2. ความหมายและความสำคัญ

ตลาด หมายถึง ที่ชุมนุมเพื่อซื้อขายของต่าง ๆ หรือสถานที่ซึ่งปกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ยุมนุม เพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของเสี้ง่าย ดังนี้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความถึงบริเวณซึ่งจัดไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นที่ยุมนุมเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำ หรือเป็นครั้งคราว หรือตามวันที่กำหนด (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525, หน้า 324)

สามชุก...สี่ชุก...กระชุก...ความหมาย คือ ภาชนะขนาดใหญ่สานจากไม้สำหรับใส่สิ่งของ เช่น ข้าว ฝ้าย เป็นรูป "พีกัด" ลองนึกถึงรูปพีกัดครั้งแล้วตั้งขึ้น หรือฝาคามยาวแล้ววางนอนลง วางซ้อนกันบนเกวียน ไซบรรจุข้าวเปลือกได้ครั้งละ 100 ถัง นี่คือนัยหนึ่งของที่มาชื่อสามชุก (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก หน้า 6)

สามชุกตลาดร้อยปี หมายถึง ตลาดที่เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญในชุมชนที่อยู่ใกล้ โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองสามชุก ซึ่งมีอายุมากกว่าร้อยปีและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประชาชนให้ความสำคัญและสนใจมาศึกษาศิลปะวัฒนธรรมไทยโบราณมากมาย

ถึงนามสามชุกดำ	ป่าดง
เกรียงไไว้ได้พายลง	แลกล้า
เรือค้าเท่านั้นคง	คอยเกรียงเวียงเอย
รายจอตทอดทำน้ำ	นับฝ้ายขายของ (โคลงนิราศสุพรรณ ของสุนทรภู่)

จากคำประพันธ์ที่ยกมานี้ แสดงว่าสามชุกนั้นมีมาก่อน พ.ศ.2379 กว่า 100 ปีที่ผ่านมา ตลาดสามชุก คือ จุดแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างชาวเรือ และพวกชาวทะเลหรือ ลาว ละว้า ที่อาศัยอยู่แถบตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำท่าจีนมีชื่อเรียกต่างกันไป ถ้าผ่านจังหวัดชัยนาทเรียกคลองมะขามเก่า ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรีเรียกแม่น้ำสุพรรณบุรี ผ่านจังหวัดนครปฐมเรียกแม่น้ำนครชัยศรี ลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาครเรียกแม่น้ำท่าจีน สินค้าที่นำมาแลกเปลี่ยนจากชาวเรือ เช่น เกลือ แร่ ไม้ฝาง หนังสัตว์ ชันก่อ น้ำมันยาง สมุนไพร ฯลฯ จุดแลกเปลี่ยนนั้นอยู่ที่บ้านท่ายางบนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ตรงข้ามกับวัดสามชุก ต่อมาเมื่อผู้มาตั้งบ้านเรือน ร้านค้า ที่บ้านสามเพ็ง (ตลาดสามชุกปัจจุบัน)

นักมนุษยวิทยา กล่าวว่า “สามชุก คือ ใต้แผ่นดินที่ยังเหลืออยู่” ความเป็นชุมชน ความเป็นสังคมและความเป็นวิถีชีวิตของคนในเมืองเป็นหลัก ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ได้เกิดมิติใหม่ของการสร้างประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่น กล่าวคือ ได้เกิดรูปแบบใหม่ของการปกครองท้องถิ่นในลักษณะของมณฑลเทศาภิบาลเกิดเมืองใหม่ๆ ในทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งเมืองเล็กและเมืองใหญ่ ซึ่งเมืองเหล่านี้ได้เริ่มก่อร่างสร้างตัวลงหลักปักฐานของตนเองจนเป็นปึกแผ่น

3. ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเก่า ตั้งอยู่ตรงข้ามวัดสามชุก สร้างเมื่อ พ.ศ.2370 ต่อมาเมื่อมีการสร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองขึ้นใหม่ที่ตลาดสามชุกในปี พ.ศ.2439 ต่อมาท่านขุนจ่านง จินารักษ์ ได้บูรณะขึ้นใหม่โดยวิธีโบราณ ด้วยอัญเชิญเจ้าอุบมาจากศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสุพรรณบุรีในปี พ.ศ.2547

ต่อมาบริเวณหน้าศาลเจ้าเป็นท่าเรือบริษัทมีผู้คนมากมายที่เดินทางไปมาต่างพากันกราบไหว้ขอพรให้อยู่เย็นเป็นสุข เดินทางปลอดภัย คำขายรุ่งเรือง ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองจึงเป็นที่สักการบูชามาจนถึงปัจจุบัน (คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก 2549, หน้า 3)

4. พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ่านงจินารักษ์

พิพิธภัณฑสถานบ้านขุนจ่านงจินารักษ์ เป็นพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นที่แสดงถึงชีวิตชุมชน ความเป็นอยู่ ความเคลื่อนไหว ความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมสถาปัตยกรรมที่เกิดจากจิตสำนึกของผู้คนเป็นวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบัน รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม (2549, หน้า 9)

ผลจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของประเทศ เช่น การคมนาคม เศรษฐกิจ การค้าขาย ทำให้ตลาดสามชุกซบเซาลงไป นานวันความซำรุดทรุดโทรมของ อาคารบ้านเรือนก็มีมากขึ้น ชุมชนสามชุกเล็งเห็นคุณค่าของสถาปัตยกรรมเก่าแก่ของตลาด จึงหาแนวทางพัฒนาตลาดสามชุกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งเรียนรู้ของ ชุมชน รวมทั้งฟื้นฟูเศรษฐกิจของตลาดและทำให้ตลาดร้อยปีแห่งนี้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง พงษ์วิน ชัยวิรัตน์ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก (2549, หน้า 11)

กิจกรรมต่าง ๆ ที่คณะกรรมการพัฒนาตลาดเชิงอนุรักษ์ได้ดำเนินมา ได้แก่ มหกรรมอาหาร “อร่อยดีที่สามชุก” งาน “วันรำลึกบันทึกประวัติศาสตร์” รวมทั้งการส่งเสริม วัฒนธรรมประเพณีอันงดงาม กิจกรรมสอนศิลปะ และงานดอกไม้จากดินญี่ปุ่น ทำให้ตลาด สามชุกเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญในท้องถิ่นประวัติขุนจ่าנגจันนารักษ์ขุนจ่าנגจันนารักษ์ นาม เดิมว่า หุย แซ่เฮง เป็นคนจีนเกิดในประเทศไทย ใกล้ วัดโพธิ์ค้อย อำเภอเมือง จังหวัด สุพรรณบุรี ประกอบอาชีพค้าขาย มีโรงเหล้า และโรงยาฝิ่น เมื่อเยาว์วัยศึกษาเล่าเรียนที่ ประเทศจีน กลับมาเมืองไทยเมื่ออายุ 20 กว่าปี ต่อมาได้สมรสกับคุณก้อยเอง แซ่เจง เป็นคน อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี มีบุตรธิดา 3 คน ต่อมาได้เช่าที่ราชพัสดุปลูกบ้าน 3 ชั้น (คอนกรีตเสริมเหล็ก) ใน พ.ศ. 2549 กิจการค้าขายของท่านเจริญรุ่งเรืองไปถึง 6 อำเภอ ท่านจึงเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ประกอบกับท่านเป็นคนดีมีเมตตา ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ ยาก จึงได้เป็นผู้นำชุมชน คุณงามความดีของท่านทำให้ท่านได้รับบรรดาศักดิ์เป็น ขุนจ่าנגจัน นารักษ์ ตำแหน่งกรรมการพิเศษจังหวัดสุพรรณบุรี นายอากรสุรา ผื่นศักดิ์ดินนา 400 ไร่ จาก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2474 เมื่อรัฐบาลประเทศ ยกเลิกการสูบฝิ่น ท่านจึงหันมาทำสวน ทำไร่ และเสียชีวิตเมื่อ พ.ศ.2517 รวมอายุได้ 83 ปี คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุกได้ปรับปรุงบ้านของท่านเป็นพิพิธภัณฑ์ โดยใช้ชื่อว่า “พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่าנגจันนารักษ์” ซึ่งใช้เป็นสถานที่เก็บของโบราณ

5. พิพิธภัณฑ์ตลาดมีชีวิต

พิพิธภัณฑ์ตลาดมีชีวิต หรือบ้านพุดได้ เป็นการให้บ้านแต่ละหลังบอกเล่า ประวัติเรื่องราว ชีวิตของผู้ที่เคยอยู่อาศัยในบ้านผ่านรูปภาพ ข้าวของเครื่องใช้ และของดีที่ เจ้าของภูมิใจ ซึ่งได้การสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญด้าน พิพิธภัณฑ์ของหน่วยศิลปากรประจำจังหวัดสุพรรณบุรี พิพิธภัณฑ์บ้านขุนจ่าנגจันนารักษ์เป็น อาคาร 3 ชั้น

ชั้นที่ 1 แสดงข้อมูลความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสามชุก

ชั้นที่ 2 แสดงเรื่องราวของครอบครัวขุนจ่าנגจันนารักษ์

ชั้นที่ 3 จัดเป็นที่ประชุมสัมมนา จัดนิทรรศการหมุนเวียนตามความ

เหมาะสมการทำบ้านพุดได้ เป็นการปักฝู่นของเก่าที่ซุกซ่อนอยู่ตามหลืบซอกของบ้านต่าง ๆ ในตลาด เป็นการปลูกจิตวิญญาณผ่านบ้านแต่ละหลัง ให้ผู้คนในบ้านได้รู้สึกถึงความสืบเนื่อง

กับอดีตและความรู้สึกกับอดีต และความรู้สึกภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ ครอบครัวที่ให้ "ตลาดมีชีวิต พืชพันธุ์ที่มีชีวิต" เป็นจริงได้ คณะกรรมการพัฒนาตลาดสามชุก (2549, หน้า 17)

ดังนั้น ความสำคัญของสามชุกร้อยปี จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีของชาวสามชุก ภูมิใจและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าอีกแห่งหนึ่ง ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามชุกตลาดร้อยปี กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ขึ้นนี้เพื่อใช้สอนในระดับประถมศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ซึ่งจุดเน้นของการนำหลักสูตรสามชุกตลาดร้อยปีไปใช้นั้น ใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการพัฒนาตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนให้มีทักษะการแสวงหาความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คือ มีความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออกและมีนิสัยรักการทำงาน

สามชุกตลาดร้อยปีเป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถศึกษาประวัติความเป็นมาที่สำคัญของท้องถิ่น พืชพันธุ์บ้านขุนจ่างจินารักษ์ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ความเป็นอยู่ของชาวสามชุก และสิ่งสำคัญอื่น ๆ ทำให้นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจ ห่วงแหน รักษาทรัพยากรและใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และนักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพที่แท้จริง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาที่พบ ทำให้มีความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ มีความกระตือรือร้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความซื่อสัตย์ ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ นักเรียนสามารถบูรณาการการเรียนรู้กลุ่มสาระวิชาอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเกิดความรักบ้านเกิดและภูมิใจในท้องถิ่นของตน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สิริวรรณ ตะรุสานนท์ (2542, หน้า 8) ให้ความหมาย ของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ ซึ่งได้จากการพิจารณาคะแนนที่ได้จากการกระทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ด้านสติปัญญา (cognitive domain) ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, หน้า 29) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า คือคุณลักษณะรวมถึงความรู้ความสามารถของบุคคล อันเป็นผลจากการเรียนการสอน หรือมวลประสบการณ์ทั้งปวง ที่บุคคลได้รับจากการเรียนการสอน ทำให้นักบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่างๆ ของสมรรถภาพสมอง

ไพศาล หวังพาณิชย์ (2546, หน้า 137) ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (academic achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสพการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น จากการฝึกอบรมหรือจากการสอบจึงเป็นการตรวจสอบความสามารถหรือสัมฤทธิ์ผล (level of accomplishment) ของบุคคลว่าเรียนรู้แล้วทำไร มีความสามารถชนิดใด

ศิริชัย กาญจนวาสี (2548, หน้า 162) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์เป็นผลการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า อันเกิดจากกระบวนการเรียนการสอนในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ผ่านมา

กู๊ด (Good, 1973, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นผลของการสะสมความรู้ความสามารถในการเรียนทุกด้านเข้าไว้ด้วยกัน

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึงความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมประสพการณ์เรียนรู้ทั้งด้านความรู้ที่เป็นทักษะรวมถึงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการทดสอบจากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

2. คุณลักษณะของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ไพศาล หวังพาณิชย์ (2526, หน้า 137) ได้แบ่งการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอนซึ่งสามารถวัดได้ 2 แบบ คือ

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติหรือทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถดังกล่าวในรูปของการกระทำจริงให้ออกเป็นผลงาน เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องใช้ "ข้อสอบภาคปฏิบัติ" (performance test)

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา อันเป็นประสพการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถวัดโดยใช้ "ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์" (achievement test)

ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้มีนักการศึกษา ได้ทำการศึกษาและแบ่งขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร
2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ตารางวิเคราะห์เครื่องมือ ลักษณะการสร้าง
3. กำหนดชนิดของข้อทดสอบและศึกษาวิธีสร้าง
4. เขียนข้อทดสอบ
5. ตรวจสอบคำตอบ

6. จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง

7. ทดสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ

8. จัดทำแบบทดสอบจริง

3. วิธีการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความคิด (cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ทางด้านสติปัญญา และสมอง ประกอบด้วยพฤติกรรม 6 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ความจำ หมายถึง ความสามารถระลึกถึงเรื่องราวประสบการณ์ที่ผ่านมา

1.2 ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่องย่อในความสำคัญ แปลความหมาย ตีความหมาย และขยายความหมายของเรื่องได้

1.3 การนำไปใช้ หมายถึง ความสามารถในการนำความรู้หรือหลักวิชาที่เรียนมาแล้วในการสร้างสถานการณ์จริง ๆ หรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

1.4 การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่างๆ หรือวัตถุประสงค์ของเพื่อต้องการค้นหาสาเหตุเบื้องต้น หาความสัมพันธ์ระหว่างใจความระหว่างส่วนรวมระหว่างตอน ตลอดจนหาหลักการที่แฝงอยู่ในเรื่อง

1.5 การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถนำเอาความรู้มาจัดระบบใหม่เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม มีความหมายและประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม

1.6 การประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัยคุณค่าของบุคคลเรื่องราววัตถุประสงค์ของอย่างมีหลักเกณฑ์

2. ด้านความรู้สึก (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต และพัฒนาการในด้านความรู้สึกคุณค่าความซาบซึ้งและเจตคติต่างๆ ของนักเรียน

3. ด้านการปฏิบัติการ (psycho-motor domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติ และดำเนินการ เช่น การทดลอง เป็นต้น

4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

บัวร์ตัน จันทิพย์ (2539, หน้า 42) ได้สรุปแนวคิดของเพรสคอตต์จาก (Prescott, 1961, pp, 14-16, report of conference on child study) ได้ใช้ความรู้ทางชีววิทยา สังคม วิทยา จิตวิทยาและการแพทย์ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนของนักเรียนและสรุปผลการศึกษาว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียน พบว่าประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบทางด้านร่างกาย ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางกาย ข้อบกพร่องทางกาย และบุคลิกภาพท่าทาง

2. องค์ประกอบทางความรัก ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบิดา-มารดา ความสัมพันธ์ของบิดา-มารดากับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างลูกๆ ด้วยกัน และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว

3. องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมและฐานะทางบ้าน

4. องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ในวัยเดียวกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกันทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

5. องค์ประกอบทางการพัฒนาแห่งตน ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ เจตคติของนักเรียนต่อนักเรียน

6. องค์ประกอบทางการปรับคน ได้แก่ ปัญหาการปรับตัว การแสดงออกทางอารมณ์

บัวรัตน์ จันทิพย์ (2539, หน้า 43) ได้เสนอแนวคิดของแคร์รอลเกี่ยวกับอิทธิพลขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีต่อระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยนำเอาครู นักเรียน และหลักสูตรมาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเชื่อว่าเวลาและคุณภาพของการสอนมีอิทธิพลโดยตรงต่อปริมาณความรู้ที่นักเรียนได้รับ

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพอสรุปได้ว่าเป็นองค์ประกอบทางด้านกายภาพ คือร่างกายของผู้เรียนเอง องค์ประกอบทางด้านสังคม คือ ครอบครัวสังคม และองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ คือ ความรักความเอาใจใส่การปรับคน แต่ปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนคือ วิธีสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูนั่นเอง

5. เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2536, หน้า 146-150) ได้แบ่งเครื่องมือใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของข้อคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นข้อคำถามที่ถามเกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใด บกพร่องตรงไหน จะได้ซ่อมเสริม หรือวัดดูความพร้อมก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่

2. แบบทดสอบมาตรฐาน สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองหาคุณภาพหลายครั้ง จนกระทั่งมีคุณภาพดีพอจึงสร้างเกณฑ์ปกติ (norm) ของบททดสอบนั้น ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักและเปรียบเทียบผล เพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใดๆ ก็ได้ จะใช้วัดอัตราการพัฒนาของเด็กแต่ละวัยในแต่ละกลุ่มแต่ละภาคก็ได้ จะใช้สำหรับให้ครูวินิจฉัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างวิชาต่างๆ ในเด็กแต่ละคนก็ได้ ข้อสอบมาตรฐานนั้นนอกจากจะมีคุณภาพของแบบทดสอบสูงแล้วยังมีมาตรฐานในด้านวิธีดำเนินการสอบ ก็คือ ไม่ว่าโรงเรียนใดหรือส่วนราชการใดจะนำไปใช้ ต้องดำเนินการ

สอบแบบเดียวกัน แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบบอกถึงวิธีการสอบว่าทำอย่างไร และยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนอีกด้วย

พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์สามชุกตลาดร้อยปี

1. ความหมายของพฤติกรรม

การศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ มีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอยู่หลายทฤษฎี ทางด้านสังคมวิทยา เป็นศาสตร์ทางพฤติกรรมหรือพฤติกรรมศาสตร์ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ส่วนจิตวิทยาสังคมเป็นสาขาวิชาหนึ่งในกระบวนวิชาต่างๆ ทางสังคมโดยศึกษาถึงพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากตัวกระตุ้นทางสังคม (สุนทรีย์ โคมิน, 2522, หน้า 126) และเนื่องด้วยมีศาสตร์หลายแขนงและทฤษฎีหลายทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรม ดังนั้นควรได้ให้ความสนใจถึงความหมายของพฤติกรรมซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

โสภณ ชูพิบูลย์ (2521, หน้า 2) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมว่าเป็นการกระทำกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งมีชีวิตและบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้และใช้เครื่องมือทดสอบได้ เช่น การหัวเราะ การร้องไห้ การกิน การนอน การเล่น เป็นต้น

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2526, หน้า 35) กล่าวถึง พฤติกรรมมนุษย์ว่า มนุษย์มีพฤติกรรมทางจิตหรือพฤติกรรมภายในควบคู่กับพฤติกรรมภายนอก มนุษย์มีความรู้สึกในการสัมผัส มีการรับรู้ มีการเรียนรู้ มีการจำ มีการคิดและมีการตัดสินใจรวมทั้งเกิดอารมณ์ต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่ภายนอกในการประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันซึ่งพฤติกรรมทางจิตเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมกายภาพ ด้วยเหตุนี้พฤติกรรมทางจิตจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมกายภาพด้วยไม่มากก็น้อยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ไม่ว่ามนุษย์จะอย่างไรย่อมมีการรับข่าวสารการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม โดยพยายามทำความเข้าใจความหมาย เกิดการเรียนรู้และสะสมไว้ในจิตซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการทางจิตต่อไป

สรุปความหมายของพฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์กระทำหรือการตอบสนองของมนุษย์ต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปโดยไม่รู้สึกรู้สึกรู้หรือเป็นการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายและเป็นไปอย่างใคร่ครวญและไม่ใคร่ครวญ โดยมีความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้นแสดงออกมา โดยที่บุคคลอื่นๆ ที่อยู่รอบๆ สามารถสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ทฤษฎีของเบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom, 1975 pp.65-197) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำอาจจะเป็นสิ่งที่สังเกตได้หรือไม่ได้ และพฤติกรรมดังกล่าวนี้แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

1) พฤติกรรมด้านความรู้และความคิด (cognitive domain) โดยที่พฤติกรรมด้านนี้มีขั้นตอนของความสามารถด้านความรู้ ด้านการใช้ความคิดและพัฒนาการด้านสติปัญญา จำแนกไว้ตามลำดับ 6 ขั้นตอน คือ ความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (comprehension) การนำความรู้ไปใช้ (application) การวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) และการประเมินผล (evaluation)

2) พฤติกรรมด้านทัศนคติ ค่านิยม ความรู้สึกชอบ (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึง ความรู้สึกชอบ ความสนใจ การให้คุณค่า การรับ การเปลี่ยนค่านิยม เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจซึ่งต้องใช้เครื่องมือพิเศษในการวัดพฤติกรรมด้านนี้ ทั้งนี้การเกิดพฤติกรรมแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการรับหรือความสนใจ (receiving or attending) ประกอบด้วย
  - 1.1 ความตระหนัก (awareness)
  - 1.2 ความยินดีหรือเต็มใจรับ (willingness to receive)
  - 1.3 การเลือกรับหรือเลือกให้ความสนใจ (controlled or selected attention)
2. ขั้นการตอบสนอง (responding) ประกอบด้วย
  - 2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (acquiescence in responding)
  - 2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (willingness to respond)
  - 2.3 ความพอใจในการตอบสนอง (satisfaction in respond)
3. ขั้นการให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (valuing) ประกอบด้วย
  - 3.1 การยอมรับค่านิยม (acceptance of a value)
  - 3.2 ความชอบในค่านิยม (preference of value)
  - 3.3 การผูกมัด (commitment)
4. ขั้นการจัดกลุ่มค่า (organizing) ประกอบด้วย
  - 4.1 การสร้างแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม (conceptualization of a value)
  - 4.2 การจัดระบบค่านิยม (organization of value system)
5. ขั้นการแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (characterization by a value) ประกอบด้วย
  - 5.1 การว่าหลักทั่วไปหรือสรุปลักษณะ (generalized set)
  - 5.2 แสดงลักษณะตามค่านิยม (characterization)

3) พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (psychomotor domain) จัดเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ ทั้งนี้พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกมาสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมด้านนี้ต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

2.2 ทฤษฎีปรากฏการณ์ (Phenomenology) เป็นทฤษฎีสังคมศาสตร์ และอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์อย่างมีเหตุผล มีแนวความคิดที่เชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์เป็นวิธีการที่มนุษย์ให้ความหมายแก่โลกของเขา (human behavior is a product of how people interpret their world)

2.3 ทฤษฎีสถานของเลวิน (Lewin's Field Theory) เลวิน (Lewin, 1951 p. 241) ได้เสนอแนวความคิดว่า พฤติกรรมมนุษย์นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลในตัวบุคคลกับอิทธิพลภายนอกที่แต่ละบุคคลรับรู้ด้วย บุคคลจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และเมื่อไร จึงไม่ได้ถูกกำหนดโดยความต้องการของมนุษย์หรือโดยสิ่งเร้าภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลมากมายทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกที่สัมพันธ์กันตามประสบการณ์ของบุคคล

3. ประเภทของพฤติกรรม

ในการจำแนกพฤติกรรมมนุษย์สามารถจำแนกออกได้หลายลักษณะ ซึ่งได้มีผู้จำแนกประเภทไว้ดังนี้

สุชา จันทรเอม และสุรางค์ จันทรเอม (2520, หน้า 1) ได้แบ่งพฤติกรรมเป็น 2 ชนิด คือ

1. พฤติกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (unlearned behavior) หมายถึงพฤติกรรมที่อินทรีย์ทำเองได้โดยไม่มีการเรียนรู้มาก่อนเลย
2. พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ (learned behavior) หมายถึงพฤติกรรมที่อินทรีย์ทำขึ้นหลังจากได้มีการเรียนรู้ หรือเลียนแบบจากบุคคลอื่นในสังคม

4. องค์ประกอบของพฤติกรรม

การศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรมนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านทำการศึกษาและอธิบายองค์ประกอบของพฤติกรรมไว้ดังนี้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 15-16) กล่าวว่า นักจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของมนุษย์หรืออินทรีย์ (organism) และเกิดกับสิ่งแวดล้อม (Environment) โดยได้กล่าวถึงทฤษฎีของเบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom) ว่าพฤติกรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ส่วน คือ

1. พฤติกรรมด้านพุทธิปัญญา (cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการรับรู้ การรู้ การจำข้อเท็จจริงต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาความสามารถและทักษะทางสติปัญญา การใช้วิจารณญาณเพื่อประกอบการตัดสินใจ พฤติกรรมด้านนี้ประกอบด้วย

ความสามารถระดับต่างๆ คือ ความรู้ (knowledge) ความเข้าใจ (comprehension) การประยุกต์หรือการนำความรู้ไปใช้ (application) การวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) และการประเมินผล (evaluation)

2. พฤติกรรมด้านทัศนคติค่านิยมความรู้สึกชอบ (affective domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึงความสนใจ ความคิดเห็น ความรู้สึก ท่าที ความชอบ ไม่ชอบ การให้ คุณค่า การรับ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงค่านิยมที่ยึดถืออยู่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตของบุคคล ยากแก่การอธิบาย พฤติกรรมด้านนี้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การรับรู้หรือการให้ความสนใจ (receiving or attending) การตอบสนอง (responding) การให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (valuing) การจัดกลุ่ม (organizing) และการแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (characterization by a value)

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (psychomotor domain) เป็นพฤติกรรมที่ใช้ความสามารถทางด้านแสดงออก ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่งๆ หรืออาจเป็นพฤติกรรมที่ล่าช้าคือ บุคคลไม่ได้ปฏิบัติทันทีแต่คาดคะเนว่าอาจปฏิบัติในโอกาสต่อไป พฤติกรรมการแสดงออกนี้เป็นพฤติกรรมขั้นสูงสุด ส่วนประกอบ (ทางด้านพุทธิปัญญา และด้านทัศนคติ) พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกมาจะสามารถประเมินผลได้ง่ายแต่กระบวนการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน

ครอนบัค (Cronbach, 1972, p. 14) อธิบายว่าพฤติกรรมของคนมีองค์ประกอบอยู่ 7 ประการ ดังนี้คือ

1. ความมุ่งหมาย (goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรมคนเราต้องทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการที่เกิดขึ้น กิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลานาน จึงจะสามารถบรรลุผลสมความต้องการ คนเราจะมีความต้องการหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะต้องเลือกสนองความต้องการที่รีบด่วนก่อน และสนองความต้องการที่ห่างออกไปในภายหลัง

2. ความพร้อม (readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะ หรือความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่าง ความต้องการบางอย่างอยู่นอกเหนือความสามารถของเขา

3. สถานการณ์ (situation) เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

4. การแปลความหมาย (interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งลงไปเขาจะต้องพิจารณาสถานการณ์เสียก่อนแล้วตัดสินใจเลือกวิธีการที่คาดว่าจะได้ความพอใจมากที่สุด

5. การตอบสนอง (response) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ โดยวิธีการที่ได้แล้วในขั้นการแปลความหมาย

6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วยอมได้รับ ผลการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจจะตามที่คาดคิดไว้ (confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับความหมาย (contradict) ก็ได้

7. ปฏิกริยาต่อความหวัง (reaction to thwarting) หากคนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้ก็กล่าวได้ว่า เขาประสบกับความผิดหวัง ในกรณีเช่นนี้เขาอาจจะย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานะเสียใหม่ และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่ก็ได้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ไว้ดังนี้คือ

นิวัติ เหล่าพานิช (2517, หน้า 3) ได้ให้คำจำกัดความของการอนุรักษ์ (conservation) ว่าหมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้จะต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด "Conservation is interpreted as the kind of resource use which results in the greatest good for the largest number of people for the longest time"

ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง (2523, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า หมายถึงการอนุรักษ์สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวเรา ทั้งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพไว้มิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสูญเสียและการทำลายเกิดขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวนี้สามารถสรุปได้ว่าการอนุรักษ์ (conservation) หมายถึง การรู้จักใช้อย่างประหยัดและการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้คงสภาพไว้มิให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การสูญเสียและการทำลายเกิดขึ้น ทั้งนี้ต้องให้เกิดความสูญเสียและเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์ไปโดยทั่วถึงกันด้วย

6. การวัดพฤติกรรมการอนุรักษ์สามชุกตลาดร้อยปี

พฤติกรรมของบุคคลมีทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน การที่จะศึกษาพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ถ้าเป็นพฤติกรรมภายในไม่สามารถสังเกตได้ต้องใช้วิธีการทางอ้อมโดยการสัมภาษณ์การทดสอบด้วยแบบทดสอบและการทดสอบทั้งในห้องปฏิบัติการ และในชุมชนเพราะฉะนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรม อาจจะได้ได้โดยการสร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์หรือใช้เครื่องมืออื่นประกอบ เช่น เครื่องมือวัดความดันโลหิต เครื่องฟังการเต้นของหัวใจ เป็นต้น ทั้งนี้ได้มีผู้ศึกษาการวัดพฤติกรรมไว้ดังนี้

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526, หน้า 131-136) ได้กล่าวถึงวิธีการศึกษาพฤติกรรมว่ามี 2 วิธี คือ

1. การศึกษาพฤติกรรมโดยทางตรง ทำได้ 2 แบบ ดังนี้

1) การสังเกตแบบไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว (direct observation) เช่น ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียน โดยบอกให้นักเรียนในชั้นได้ทราบว่าครูจะสังเกตว่าใครทำกิจกรรมอะไรบ้าง ซึ่งการสังเกตในลักษณะนี้บางคนอาจไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริงออกมาก็ได้

2) การสังเกตแบบธรรมชาติ (naturalistic observation) คือ การที่บุคคลผู้ต้องการสังเกตพฤติกรรมไม่ได้กระทำตนให้เป็นที่รบกวนพฤติกรรมของพฤติกรรมของบุคคลผู้ถูกสังเกตและเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ผู้ถูกสังเกต การสังเกตแบบนี้จะได้พฤติกรรมที่แท้จริงมากและจะทำให้สามารถนำผลที่ได้ไปอธิบายพฤติกรรมในสถานที่ใกล้เคียงกันหรือเหมือนกัน ข้อจำกัดของวิธีสังเกตแบบธรรมชาติก็คือต้องใช้เวลามากจึงสังเกตพฤติกรรมที่ต้องการได้และการสังเกตต้องทำเป็นเวลาดูติดต่อกันเป็นจำนวนหลายครั้ง ทั้งนี้พฤติกรรมบางอย่างอาจต้องใช้เวลาสังเกตถึง 50 ปี หรือ 100 ปี ก็ได้

การสังเกตพฤติกรรมทั้งที่ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม ผู้สังเกตจะต้องมีความละเอียดต้องสังเกตให้เป็นระบบและมีการบันทึกหรือสังเกตพฤติกรรมไว้ นอกจากนี้ผู้ถูกสังเกตต้องไม่มีอคติต่อผู้ถูกสังเกต ซึ่งจะทำให้ได้ผลการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้

2. การศึกษาพฤติกรรมโดยอ้อม แบ่งออกได้หลายวิธี คือ

1) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาต้องการซักถามข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มของบุคคล ซึ่งทำได้โดยการซักถามเผชิญหน้ากันโดยตรงหรือมีคนกลางทำหน้าที่ซักถามให้ก็ได้ เช่น ใช้สามสัมภาษณ์คนที่พูดกันคนละภาษา การสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบถึงพฤติกรรมของบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การสัมภาษณ์โดยทางตรงทำได้โดยผู้สัมภาษณ์ซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นเรื่องๆ ตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ อีกประเภทคือการสัมภาษณ์โดยอ้อมหรือไม่เป็นทางการ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่ทราบว่าผู้สัมภาษณ์ต้องการอะไร ผู้สัมภาษณ์จะพูดคุยไปเรื่อยๆ โดยสอดแทรกเรื่องที่สัมภาษณ์เมื่อมีโอกาสซึ่งผู้ตอบจะไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์เจาะจงที่จะทราบถึงพฤติกรรมนั้น การสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลจำนวนมากแต่มีข้อจำกัดคือบางเรื่องผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ต้องการเปิดเผย

2) การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลเป็นจำนวนมากและเป็นผู้ที่อ่านออกเขียนได้ หรือสอบถามกับบุคคลที่อยู่ห่างไกลอยู่กระจัดกระจายมาก นอกจากนี้ยังสามารถถามพฤติกรรมในอดีตหรือต้องการทราบแนวโน้มพฤติกรรมที่ปกปิดหรือพฤติกรรมต่างๆ ที่ไม่ยอมแสดงให้บุคคลอื่นทราบได้โดยวิธีอื่นซึ่งผู้ถูกศึกษาแน่ใจว่าเป็นความลับและการใช้แบบสอบถามจะใช้ศึกษาเวลาใดก็ได้

3) การทดลอง เป็นการศึกษาพฤติกรรมโดยผู้ถูกศึกษาจะอยู่ในสภาพการควบคุมตามที่ผู้ศึกษาต้องการ โดยสภาพแท้จริงแล้วการควบคุมจะทำได้ในห้องทดลองแต่ในชุมชน การศึกษาพฤติกรรมของชุมชนโดยควบคุมตัวแปรต่างๆ คงเป็นไปได้น้อยมากการ

ทดลองในห้องปฏิบัติการจะทำให้ข้อมูลมีขีดจำกัด ซึ่งบางครั้งอาจนำไปใช้ในสภาพความเป็นจริงได้ไม่เสมอไป แต่วิธีนี้มีประโยชน์มากในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลทางด้านกายภาพ

4) การทำบันทึก วิธีนี้ทำให้ทราบพฤติกรรมของบุคคลโดยให้บุคคลแต่ละคนทำบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งอาจเป็นบันทึกประจำวันหรือศึกษาพฤติกรรมแต่ละประเภท เช่น พฤติกรรมการกิน พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมทางสุขภาพ พฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาพฤติกรรมโดยอ้อมด้วยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์

เจตคติ

1. ความหมายของเจตคติ

เจตคติเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ เจตคติ อาจมีชื่อเรียกกันแตกต่างกันออกไป เช่น มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า Attitude ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำในภาษาละติน aptus แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

เชคคักกี้ โฆวาสิทซ์ (2549). ให้นิยามว่า เจตคติ หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกำหนดให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือมีแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเหล่านั้นๆ ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ดังนั้นทัศนคติจึงขึ้นอยู่กับกระบวนการในการเรียนรู้ ระเบียบวิธีของสังคม ซึ่งเจตคตินี้แสดงออก หรือปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนในกรณีที่ตั้งเหล่านั้นเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคม

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน (2525, หน้า 321) เจตคติ หมายถึง ท่าทีหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ล้วน สายยศ, อังคณา สายยศ (2543, หน้า 54) กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึกเชื่อ ศรัทธาต่อสิ่งใดจนเกิดความพร้อมที่แสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการทำให้เกิดพฤติกรรม

วิภาวี แป้นเรือง (2546, หน้า 17) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น และความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกทางชอบหรือไม่ชอบเป็นการบอกแนวโน้มทางจิตใจของบุคคลเมื่อปะทะสัมพันธ์กับสิ่งของ บุคคล ประเพณี หรือสถานการณ์ใดๆ ซึ่งให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา เจตคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งสามารถสร้างขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงได้

พิชิต ฤทธิ์จรรยา (2549, หน้า 223) ได้กล่าวว่า เจตคติเป็นความรู้สึก ความเชื่อ ความศรัทธาของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และ

ประสบการณ์ที่ช่วยกระตุ้นใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง เช่น สนับสนุนหรือต่อต้าน ชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นต้น

กู๊ด (Good, 1973, p.223) ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึงความเอนเอียงหรือความชอบของบุคคลที่แสดงผลเฉพาะไปสู่วัตถุสิ่งของ สถานการณ์หรือคุณค่า ตามปกติจะประกอบด้วยความรู้สึกและอารมณ์

อนาสตาซี (Anastasi, 1986, p.541) กล่าวว่าเจตคติหมายถึงความโน้มเอียงที่จะแสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งนั้นๆ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี เชื้อชาติ และสถาบันต่างๆ

จากความหมายของเจตคติที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า เจตคติต่อสามชุกคลาตร้อยปี เป็นความรู้สึกภายในของบุคคลที่มีต่อสามชุกคลาตร้อยปี หรือแสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสามชุกคลาตร้อยปี เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับสิ่งนั้น และความรู้สึกเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งนั้นได้ทางหนึ่ง ทั้งในทางบวกและทางลบแต่สามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงได้

2. องค์ประกอบของเจตคติ

กรวีร์ เมฆหมอก (2542, หน้า 27) ได้สรุปองค์ประกอบของเจตคติไว้ดังนี้

2.1 องค์ประกอบด้านความรู้ หมายถึง แนวความรู้ ความคิดของบุคคลต่อสิ่งเร้า ความรู้และความคิดเป็นตัวกำหนดลักษณะเจตคติต่อสิ่งเร้าไปทางบวกหรือลบชัดเจนขึ้น

2.2 องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกเป็นสิ่งกำหนดเจตคติของบุคคลอาจเป็นไปในทางดีหรือไม่ดี ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นก็ชอบ ถ้ามีความรู้สึกไม่ดีต่อสิ่งนั้นก็จะไม่ชอบ

2.3 องค์ประกอบด้านความพร้อมในการกระทำ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนเอง เช่น การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของเจตคติมี 3 ประการคือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก องค์ประกอบด้านความพร้อมในการทำงาน ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดจะสัมพันธ์กัน จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบด้านความรู้สึกเป็นผลเนื่องมาจาก การรับรู้ของบุคคลและจะส่งผลไปถึงพฤติกรรมการกระทำของบุคคล และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ต่างๆ

3. ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ

พิชิต ฤทธิจรรยา (2549, หน้า 223-224) ได้เสนอลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. เจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของบุคคล ในการวัดเจตคติจึงต้องถามเกี่ยวกับความรู้สึก ความเชื่อ ความศรัทธาจะไม่ถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง (fact)

2. เจตคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะมีการแสดงออกอย่างมีทิศทาง (direction)

ว่าไปทางบวกหรือทางลบและมีปริมาณของความรู้สึกหรือระดับความเข้มข้น (intensity) ตามแนวทิศทางตั้งแต่บวกน้อยๆ จนถึงบวกมากๆ หรือตั้งแต่ลบมากๆ จนถึงลบน้อยๆ ดังนั้นการวัดเจตคติจึงทำให้ทราบทั้งทิศทางและระดับความเข้มข้นของเจตคติ

3. เจตคติของบุคคลเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาเองแต่กำเนิด ถ้าเรียนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าก็จะเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ถ้าเรียนรู้สิ่งใดไม่มีค่าคุณค่าก็จะเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น ถ้าสิ่งใดที่บุคคลไม่เคยรู้จักเลยก็จะไม่เกิดเจตคติต่อสิ่งนั้น

4. เจตคติของบุคคลมีความคงเส้นคงวา (consistency) ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงได้ง่ายๆ เป็นความรู้สึกที่ค่อนข้างคงที่แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาเกิดการเรียนรู้ต่อสิ่งนั้น

5. เจตคติของบุคคลไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นได้โดยตรง การวัดเจตคติจึงเป็นการวัดทางอ้อม (indirect observation) โดยใช้แบบวัดเจตคติเป็นสิ่งเร้าให้ผู้ที่ถูกวัดเจตคติแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยการตอบแบบวัดเจตคติแล้วแปลความหมายของการวัดนั้น

แบบวัดเจตคติที่ใช้ในการวิจัยมีหลายประเภทในที่นี้จะกล่าวถึงที่นิยมใช้อยู่ 3 ประเภท คือ แบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ท์ แบบวัดเจตคติตามวิธีของออสกูด และแบบวัดเจตคติตามวิธีของเทอร์สโตน

4. การเปลี่ยนแปลงเจตคติ

กัญจนา ทองสิงห์ (2540, หน้า 39) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติอย่างเป็นทางการว่า เป็นวิธีการที่อาศัยพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้และเชื่อว่ามนุษย์เป็นบุคคลที่มีเหตุผล สามารถคิด สามารถถูกกระตุ้นเพื่อให้เกิดภาวะรับการชักจูงให้สนใจข่าวสารต่าง ๆ สามารถเรียนรู้เนื้อหาของข่าวสารและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติได้ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงเจตคติจะเป็นแบบวิธีการที่เป็นทางการ มีการสื่อความหมายที่เป็นทางการ และมีรูปแบบมีการวางแผนอย่างรอบคอบ

นอกจากนี้ กัญจนา ทองสิงห์ ยังได้รวบรวมทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคม (The Social judgment theory of attitude change) เจ้าของทฤษฎี คือ มูซาเฟอร์ เซอริฟ และคาร์ล ไฮโฮฟแลนด์ (Muzafer Sherif and Carl I. Hoveland) หลักการของทฤษฎีนี้มีว่าการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลนั้น จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่บุคคลได้เลือกตัดสินใจที่จะปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพราะโดยปกติบุคคลจะใช้สติปัญญาในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเสมอ บางครั้งบุคคลจะปรับตัวเองเข้ากับสิ่งแวดล้อม และบางครั้งจะปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง ในกรณีที่จะต้องปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม โดยที่เจตคติของบุคคลนั้นยังไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสังคม บุคคลนั้นจะต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติเพื่อ การปรับตัวให้เข้ากับสังคมเสมอ

2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในการกระทำ (Active participation theory) เจ้าของทฤษฎี คือ เคอร์ท เลวิน (Kurt Lewin) หลักการของทฤษฎีนี้มีว่า การเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลให้เป็นในรูปใด จะต้องให้เขามีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทฤษฎีความสอดคล้องทางความคิด (Cognitive consonance theory) เจ้าของทฤษฎี คือ ฟริทซ์ ไฮเดอร์ (Fritz Heider) หลักการของทฤษฎีนี้มีว่า ถ้าสมาชิกในสังคมหรือกลุ่มใด ๆ ก็ตาม มีความรู้สึกหรือเท่าที่เป็นไปในแนวที่สอดคล้องกันก็จะอยู่ด้วยกันได้ แต่ถ้ามีความคิดหรือความรู้สึกแตกต่างไปจากสังคมหรือกลุ่ม ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงเจตคติให้เหมือนกันหรือสอดคล้องกันต่อไป

4. ทฤษฎีความไม่สอดคล้องทางความคิด (Cognitive dissonance theory) เจ้าของทฤษฎี คือ ลีออน เฟสติงเจอร์ (Leon Festinger) หลักการของทฤษฎีนี้มีว่า เมื่อบุคคลเกิดความขัดแย้งขึ้นเป็นสองทาง แต่ละทางไม่ลงรอยกัน ก็พยายามขจัดความขัดแย้งให้หมดไป ไม่ว่าจะขัดแย้งกับบุคคล วัตถุ หรือสถานการณ์ วิธีขจัดความขัดแย้งโดยปรับความรู้สึกจากชอบหรือไม่ชอบ ให้เป็นไปในทางตรงกันข้ามจะเปลี่ยนแปลงเจตคติได้

การเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลนั้นสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวมีอิทธิพลเป็นอย่างยิ่ง วิกาวิ แป้นเรื่อง (2546, หน้า 39) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมีดังนี้

1. บิดา มารดา การที่บิดามารดามีเจตคติต่อสิ่งใดในลักษณะหนึ่งลักษณะใด ย่อมมีอิทธิพลต่อบุตรให้มีเจตคติในทางเดียวกับบิดามารดา

2. วัฒนธรรมภายในสังคม คนที่มีอาชีพต่างกันหรืออยู่ในชั้นของสังคมต่างกัน หรือคนที่นับถือศาสนาต่างกัน ย่อมมีเจตคติต่างกัน

3. บุคลิกภาพของแต่ละคนย่อมมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติต่อสิ่งต่างๆ ด้วย เช่น คนที่มีบุคลิกภาพไม่เหมือนคนอื่น อาจรู้สึกมีปมด้อย มองโลกในแง่ร้าย เป็นต้น

4. การศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน กิจกรรมของโรงเรียนย่อมมีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าสถาบันอื่นๆ ในสังคม ฉะนั้น หากโรงเรียนมีครูดี มีตำราเรียนที่ดี และมีการปกครองที่ดี สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเจตคติของเด็กไปในทางที่ดีที่ควร

5. การพักผ่อนหย่อนใจ การแสวงหาความบันเทิงมีหลายด้านด้วยกันซึ่งแต่ละด้านล้วนมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติของบุคคล

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจตคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ต่างๆ ได้ โดยสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นสิ่งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติของบุคคลให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5. หลักการสร้างแบบวัดเจตคติ

วิกาวิ แป้นเรื่อง (2546, หน้า 47) ได้เสนอหลักการสร้างเจตคติที่ดีแก่เด็กดังนี้

1. ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่เรียน
2. ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของวิชาที่เรียน
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
4. ผู้เรียนได้เรียนสอดคล้องความสามารถ ความสนใจ ความถนัด เพื่อจะได้เกิดผลสำเร็จในการเรียน
5. การสอนผู้สอนต้องมีการเตรียมตัว ใช้วิธีสอนที่ดี เป็นผลให้เกิดเจตคติต่อการเรียน
6. ผู้สอนต้องสร้างความอบอุ่นใจและสร้างความเป็นกันเองกับผู้เรียน
7. ผู้สอนต้องสร้างบุคลิกภาพให้เป็นที่น่าเลื่อมใสกับผู้เรียน
8. จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ห้องเรียน ให้บรรยากาศน่าอยู่ น่าเรียน น่าสนใจ

การสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของลิเคอร์ทมีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายเจตคติ (attitude object) ที่ต้องการจะศึกษาหรือต้องการวัดซึ่งจะเป็นคน วัตถุสิ่งของ องค์กร สถาบัน อาชีพ วิชา นโยบาย ฯลฯ เช่น เจตคติต่ออาชีพนักการเมือง เจตคติต่อวิชาภาษาไทย เจตคติต่อโรงเรียน เจตคติต่อนโยบายการจัดระเบียบสังคม เป็นต้น
2. ให้ความหมายหรือระบุขอบข่ายเป้าหมายเจตคติ ที่ต้องการจะวัด ให้ชัดเจนว่า ประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้าง เพื่อให้สามารถเขียนข้อความแสดงความรู้สึกต่อเป้าหมายเจตคตินั้นได้อย่างครอบคลุมชัดเจน
3. เขียนข้อความแสดงความรู้สึก ต่อเป้าหมายเจตคติที่ต้องการจะวัดให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญๆ ตามกำหนดไว้ในข้อ 2 ให้มีความทั้งทางบวกและทางลบมากพอเมื่อวิเคราะห์แล้วเหลือจำนวนข้อความที่ต้องการนำไปใช้วัดเจตคติได้ ข้อความควรมีลักษณะ ดังนี้
  - 3.1 เป็นข้อความที่แสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่ต้องการวัด สามารถโต้แย้งได้ ไม่ใช่ข้อเท็จจริง
  - 3.2 เป็นข้อความที่มีความสมบูรณ์ใช้ชัดประเด็นเดียว
  - 3.3 เป็นข้อความที่มีความแจ่มชัด สั้น กระชับรัด
  - 3.4 เป็นข้อความที่มีความเข้าใจง่าย ไม่ใช่ศัพท์เทคนิคทางวิชาการ
  - 3.5 เป็นข้อความง่ายๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
  - 3.6 หลีกเลี่ยงการใช้คำคุณศัพท์หรือคำกริยาวิเศษณ์ เช่น เสมอๆ บ่อยๆ ไม่เคย ไม่มีเลย ทั้งหมด เป็นต้น
  - 3.7 ไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธหรือปฏิเสธซ้อน เพราะอาจทำให้ผู้ตอบเข้าใจได้ง่ายหรือสับสน

4. ตรวจสอบข้อความที่เขียนไว้ โดยตรวจสอบด้วยตนเองหรือให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ตรวจสอบ โดยพิจารณาในเรื่องของความครบถ้วนของคุณลักษณะของสิ่งที่ศึกษา ความถูกต้องเหมาะสมการใช้ภาษา ความสอดคล้องกันกับรูปแบบการตอบที่กำหนดไว้ว่าควรใช้รูปแบบของการตอบแบบใด เช่น

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ชอบมากที่สุด	ชอบมาก	ปานกลาง	ชอบน้อย	ชอบน้อยที่สุด

5. ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยการทดลองใช้แบบวัดเจตคติกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและภาษาที่ใช้ รวมทั้งการตรวจสอบคุณภาพด้านอื่นๆ ได้แก่ ความเที่ยงตรง ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติทั้งฉบับด้วย

6. กำหนดการให้คะแนนการตอบของแต่ละตัวเลือก โดยทั่วไปนิยมกำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 (หรือ 0 1 2 3 4) สำหรับข้อความทางบวกและ 1 2 3 4 5 (หรือ 0 1 2 3 4) สำหรับข้อความทางลบ การกำหนดคะแนนลักษณะนี้เรียก arbitrary weighting method

7. จัดชุดแบบวัดเจตคติ เมื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดแล้วให้จัดชุดแบบวัดเจตคติ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีจำนวนข้อตั้งแต่ 20 ข้อขึ้นไป เพราะถ้าแบบวัดมีจำนวนข้อน้อย ความเชื่อมั่นมักจะมีค่าน้อย ความเที่ยงตรงก็ไม่ดี

ในการวัดเจตคติ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามชุกตลาดร้อยปี สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต การวัดเจตคติมี 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมในระดับความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมในระดับการแสดงออก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวัดเจตคติต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสามชุกตลาดร้อยปี สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต โดยเลือกใช้แบบวิธีวัดเจตคติของ ลิเคอร์ท์ ด้วยเหตุผลที่ว่าแบบของลิเคอร์ท์ นับเป็นที่นิยมใช้กันทั่วไป และในการให้น้ำหนักของคะแนน 5 ระดับ ทำให้สามารถ ทาระดับเจตคติจากแหล่งข้อมูลได้สะดวก ซึ่งวัดความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรพิจารณาโดยรวม 2 ด้านคือ

1. ความรู้สึกนึกคิดต่อสามชุกตลาดร้อยปี
2. การแสดงออกต่อสามชุกตลาดร้อยปี

แบบวัดเจตคติต่อการเรียนตามหลักสูตรสามชุกตลาดร้อยปี สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนอนุบาลสมเด็จพระวันรัต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบวัดประมาณค่า 5 ระดับตามหลักการของลิเคอร์ท์ (likert)

ข้อความทางบวก

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

(พิชิต ฤทธิจรรยา, 2547, หน้า 223 – 225)

ข้อความทางลบ

- 1 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- 2 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- 4 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- 5 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

วิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อการเรียน ตามหลักสูตรสามชุกตลาดร้อยปี สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 สหวิทยาเขตเมืองสามชุก หลังเรียน โดยใช้แบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยกำหนดระดับความคิดเห็นแต่ละช่วงดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.51 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.51 – 4.50	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.51 – 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.51 – 2.50	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

จากความหมายของเจตคติ องค์ประกอบ ลักษณะ และประเภทของเจตคติ ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเจตคติหมายถึงความรู้สึก ความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางบวก เช่น เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด และในทางลบ เช่น เห็นด้วยน้อยที่สุด เห็นด้วยน้อย ปานกลาง เห็นด้วยมาก เห็นด้วยมากที่สุด พฤติกรรมของบุคคลที่สนองต่อสิ่งนั้นๆ จะแตกต่างกันซึ่งสามารถสร้างและเปลี่ยนแปลงได้ ตามสถานการณ์ต่างๆ ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ว่าตนเองจะเลือกและปฏิบัติอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสมเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ชีวันร์น สาลีประเสริฐ (2545, หน้า 165-166) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ อำเภออุทุมพร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ผลการพัฒนาหลักสูตรพบว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา ขอบข่ายเนื้อหา เวลาเรียน แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และแผนการสอน 6 แผนการสอน ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีการสอนร่วมกันระหว่าง ผู้วิจัย ผู้สอน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน อสมศ. และผู้รู้ในท้องถิ่น ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรพบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ อำเภออุ้มถ้อง ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เจษฎา บุญพิทักษ์ และคณะ (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับประถมศึกษา เรื่องจักสาน พบว่า ครูผู้สอนได้ให้ความเห็นว่าจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลของแผนการสอนประกอบการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมสัมพันธ์เชื่อมโยงและสอดคล้องกันนักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจ ในการทำกิจกรรมการจักสานจากวิทยากรท้องถิ่นเป็นอย่างดีเพราะนักเรียนเห็นว่าเป็นสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และนักเรียนได้เห็นว่าการ จักสานในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ จึงทำให้นักเรียนต้องการที่จะฝึกงานสานและมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนในการช่วยอนุรักษ์ วัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพที่ได้กระทำสืบต่อกันมาและที่สำคัญนักเรียนสามารถนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ครูผู้สอนมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโดยให้วิทยากรท้องถิ่นมาสอนนักเรียนได้เรียนรู้จากวิทยากรท้องถิ่นทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการสาน พัด การสานกุงและการสานชะลอม รู้ลักษณะ ประเภท ส่วนประกอบ ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันได้ ครูผู้สอนเห็นว่าวิทยากรท้องถิ่นมีความตั้งใจในการสอน และมีความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้เป็นผู้สืบทอดอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้ดำรงอยู่คู่สังคมไทย

นันทน์ภัส ศิริเชตต์ (2546, หน้า 63-64) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในกลุ่มโรงเรียนยังเมิน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนในด้านการจัดการเรียนการสอน นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าร่วมการให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมากที่สุด บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านมีวุฒิการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ผลงานของนักเรียน พฤติกรรมความตั้งใจในการปฏิบัติงานและคะแนนเฉลี่ยผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี

ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียนการสอน โดยใช้บุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้าน และบุคลากรภูมิปัญญาชาวบ้านมีความภาคภูมิใจ พึงพอใจที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

เยาวลักษณ์ ดวงราช (2546, หน้า 107) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทอผ้าขาวม้า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านบ่อแก สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอกุดรัง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินหลักสูตรโดยวิธีการหาค่า puissance measure (P.M) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ปรากฏว่าได้หลักสูตรที่มีค่า P.M. เท่ากับ 10.65 ซึ่งสูงกว่า 10 สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรมีคุณค่าสูง แผนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทอผ้าขาวม้า ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 87.87/87.92 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และผลการศึกษาความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ เรื่องการทอผ้าขาวม้า ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏว่ามีความพึงพอใจในระดับมาก วิทยากรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

สุดา อุ้นทะนาม (2546, หน้า 100) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านยางใต้ สำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอเขาหลวง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.50 และแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 89.27/82.53 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ว่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.83 ซึ่งแสดงว่ามีความรู้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 83.00 นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการสอนหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.14

อุคม ปานฮวด (2546, หน้า 128-129) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอผ้ามัดหมี่ ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกแสมสาร ปีการศึกษา 2546 จำนวน 42 คน ผลการวิจัยพบว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยร่วมมือจากชุมชนบ้านโคกแสมสาร นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 59.84 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเป็นร้อยละ 72.81 โดยนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.91 ของคะแนนเต็ม หรือร้อยละ 24.85 ของคะแนนสอบก่อนเรียน ผลการประเมินชิ้นงานนักเรียนวิชาทอผ้ามัดหมี่ ปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนจากการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีคะแนนรวมโดยเฉลี่ย 64.91 คะแนน จากคะแนนเต็ม 80 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.13 นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย

คิดเป็นร้อยละ 79.70 มีนักเรียนได้ระดับผลการเรียน 4 คิดเป็นร้อยละ 50 ระดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 46.88 และระดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 3.12 ประเมินทักษะการนำเสนอผลงาน ปรากฏว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวม 17.28 คิดเป็นร้อยละ 69.12 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์พอใช้ เจตคติต่ออาชีพทอผ้ามัดหมี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโคกแสมสาร ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีแนวโน้มว่าหลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเจตคติต่ออาชีพทอผ้ามัดหมี่สูงกว่าก่อนเรียน การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและบุคคลในชุมชนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาทอผ้ามัดหมี่ โดยใช้การสนทนากลุ่มกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนจะให้ความเอาใจใส่ ตั้งใจฟัง และจดบันทึกสิ่งที่พบเห็นไว้เดือน ความจำอีกด้วย สำหรับบุคคลในชุมชนก็มีความยินดีที่จะให้ความสะดวกในด้านของสถานที่ ซึ่งก็ได้แก่ศูนย์ทอผ้าประจำหมู่บ้าน

นนธิชัย หิรัญวงษ์ (2547, หน้า 107-108) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ มีความเหมาะสมที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 3 มีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1 แผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องและเหมาะสม นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้การเป็นมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ และมีความสนุกสนานกับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลาย นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองใช้ หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยนำเที่ยวบึงฉวากเฉลิมพระเกียรติ มีความสนุกสนานต่อการเรียนรู้ ได้เรียนรู้สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

พรรณผกา พวงกันยา (2547, หน้า 260) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหญ้าจระจบ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การประเมินแบบปยุตของค์ (P.M.) โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 13.80 แสดงว่าหลักสูตรมีคุณค่าสูง ผลการใช้หลักสูตรและการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถด้านกระบวนการทำงาน กระบวนการกลุ่มและกิจนิสัยที่ดีในการทำงาน แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.58/82.66 และมีดัชนีประสิทธิภาพผลเท่ากับ .6406 หมายความว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้น 0.6406 หรือคิดเป็นร้อยละ 64.06 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก

สุมาลี ดาแก้ว (2547, หน้า 160-161) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่องผลิตภัณฑ์การแปรรูปอาหารจากปลา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพเทคโนโลยี ชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีประสิทธิภาพ 85/85 ปรากฏผลดังนี้ ผลการประเมินแบบหลักสูตร
 ปูยของ (P.M.) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเท่ากับ 15.04 แสดงว่าหลักสูตรคุณค่าสูง ส่วนแผนการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.82/88.68 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 85/85 ที่ตั้งไว้ และมี
 ดัชนีประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้ เท่ากับ 0.7919 หมายความว่านักเรียนมีความก้าวหน้า
 ทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 79.19 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ด้วยแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 สามารถพัฒนาผู้เรียนนำความรู้ไปปฏิบัติและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ คือ มีค่าคะแนน
 เฉลี่ยสูงกว่า ร้อยละ 85

เสริมศรี วิทวัสติกุล (2547, หน้า 50-51) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น สำหรับ
 นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่มีคุณค่าที่สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า
 เป็นหลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก และจากผลการประเมินหลักสูตรโดยการแสดงความ
 คิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ สรุปได้ว่าหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่
 คาดหวัง หน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ เหมาะสมสอดคล้องกัน และหลักสูตรมีความ
 สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเหมาะกับนักเรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และเจตคติที่ดีต่อ
 การเรียนเรื่อง การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 ได้เป็นอย่างดี และผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม สามารถ
 นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
 ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ทรงศรี หอมจันทร์ (2548, หน้า 77-78) ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี เรื่องขนมไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์
 มหาราช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านวังเพลิง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี
 เขต 1 อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยมีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ
 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การ
 ประเมินผลและการปรับปรุงหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานนักเรียน
 และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรวิชาขนมไทยสมัยสมเด็จพระ
 นารายณ์ ควรนำวิทยากรในท้องถิ่นมาร่วมสอนและมีการศึกษาแหล่งวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น
 มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนาหลักสูตรมีองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย
 หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง คำอธิบายรายวิชา เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้
 การสอน การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน 3) ผลการทดลองใช้
 หลักสูตร นำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีการสอนทั้ง

ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พบว่าผลการประเมินผลนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิชาขนมไทยสมัยพระนารายณ์ก่อนและหลังใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปราโมทย์ นาสารีย์ (2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 วัดดูประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตร หาประสิทธิภาพของหลักสูตร และเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณ ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้หลักสูตรเสริมทักษะการอ่านกับนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปกติ ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักสูตรมีหลักการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนที่เป็นคนอีสานมีจุดหมายเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีสาระเป็นนิทานพื้นบ้านอีสาน 12 เรื่อง โดยจัดการเรียนรู้เป็นรายภาค และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยการทดสอบ 2) หลักสูตรมีประสิทธิภาพ 89.74/84.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 3) นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานมีทักษะการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรารุณี จันทร์สมมติ (2548, หน้า 105) ได้ศึกษาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานอาชีพ และเทคโนโลยี เรื่อง การทำขนมจีน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลดังนี้ โดยวิธีการหาค่า Puissance Measure (P.M.) ซึ่งครอบคลุมการประเมิน 3 ด้าน คือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ปรากฏว่าได้หลักสูตรที่มีค่า P.M. 13.23 ซึ่งสูงกว่า 10 สรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่าหลักสูตรมีคุณค่าสูง และประสิทธิภาพของหลักสูตรที่ทดลองสอนโดยแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ 94.74/81.73 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ และแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนและก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ .06029 ซึ่งแสดงว่า นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ร้อยละ 60.29 ซึ่งแสดงว่าผลการวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง การทำขนมจีน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

คันทรส เฟื่องจรัส (2549, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีขั้นตอนการวิจัยที่สำคัญ คือ การสร้างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วย

การเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อจังหวัดสระแก้วหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น หน่วยการเรียนรู้จังหวัดสระแก้ว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งามดา เพชรคอน (2549, หน้า 110-111) 1) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ระหว่างก่อนเรียน กับหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาทักษะการปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 4) เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนตามหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน โดยผู้เรียนประเมินตนเองและครูประเมิน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก และระดับเจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรการอนุรักษ์ท้องถิ่น เรื่องผักพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

นภาพร เชนบุรีรัมย์ (2549, หน้า 143) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และเพื่อหารูปแบบกระบวนการร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับทวิชัยและชุมชนบ้านลุมพุก ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนของหลักสูตร และการวัดผลประเมินผลของหลักสูตร ปรากฏว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.952 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แผนการเรียนรู้เรื่องการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ ปรากฏว่า ผลการวิเคราะห์แผนการเรียนรู้เรื่องการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.91/85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ซึ่งหมายความว่าแผนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน โดยใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ เรื่องการสานกระติบข้าวด้วยไม้ไผ่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.904 ซึ่งนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

ประไพ บัวสุคนธ์ (2549, หน้า 128-129) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำพานบายศรี กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ปกครองนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองแขง อำเภอสามสิสุราช สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 28 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่น 5 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 28 คน ผลของการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำพานบายศรี กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแผนการเรียนรู้เรื่องการทำพานบายศรี มีประสิทธิภาพ 87.09/83.3 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 80/80 ค่านี้ประสิทธิผลของแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเท่ากับ .73 ซึ่งแสดงว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 72.63 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการทำพานบายศรี แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทำพานบายศรี กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับมากที่สุด

อัมพร สร้อยจิต (2549, หน้า 116) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี การทอผ้าไหมมัดหมี่สุรินทร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองไม้ถี้ จำนวน 16 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุรินทร์ เขต 2 จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องการทอผ้าไหมมัดหมี่สุรินทร์ จำนวน 14 แผน มีประสิทธิภาพ 81.21/87.81 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ .38 ถึง 0.93 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .81 3) ค่าดัชนีประสิทธิผลมีค่าเท่ากับ .7758 คือผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 77.58 และความพึงพอใจของนักเรียนในระดับมากที่สุด

งานวิจัยต่างประเทศ

ซารังกาปาณี (Sarangapani, 2003) ได้เสนอบทความเรื่อง "การทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการศึกษาในอินเดียปัจจุบันนั้นปรากฏว่า โรงเรียน สังคม และนักเรียนปัจจุบันให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านน้อย ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และความรู้สึกของการแบ่งแยกชนชั้นในสังคม เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ค่อยจะเป็นที่พึงพอใจระหว่างบ้านกับโรงเรียน นักเรียนมีความรู้สึกทางเหิน พ่อแม่ บ้าน และสังคมในเผ่าของตนเองมากยิ่งขึ้น รัฐบาลอินเดียได้พยายามจัดการให้มีการประสานความรู้สึกแบ่งแยก โดยพยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน กับ โลกที่บ้านของนักเรียนให้มากขึ้น โดยจัดให้มีการบรรจุ

เรื่องราวด้านวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าไปในหลักสูตร เช่นการเล่นเกมตาม ประเพณี เรื่องตลก ปริศนา นิทาน เพลง และการเต้นรำ เป็นต้น ในประเทศอินเดียมีหลาย สิ่งหลายอย่างที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น เรื่องเกี่ยวกับการศึกษาด้านวิทยา และด้าน ปรัชญา (theological and philosophical studies) ตลอดจนความรู้เรื่องศิลปะการแสดง ศิลปะหัตถกรรม โหราศาสตร์ เป็นต้น

อีสทริช (Oestreich, 2003 p.782-A) ได้อธิบายการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาใน แคว้นเบลเยระหว่าง ค.ศ. 1950-2001 และได้ศึกษาองค์ประกอบของสังคมศึกษาของหลักสูตร สังคมศึกษาแห่งแคว้นเบลเย ได้รวมหรือตัดการศึกษาเรื่องอินเดียแดงเผ่ามายาโบราณออกจาก หลักสูตรอย่างไร วิธีการศึกษาใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เอกสารของ กระทรวงศึกษาธิการ เอกสารจดหมายเหตุแห่งชาติ การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับ บุคลากรของกรมโบราณคดี ครูกระทรวงศึกษาธิการ และครูชาวเบลเยียม ข้อมูลได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา และอุปกรณ์การสอนที่ใช้ในระดับประถมศึกษาและ มัธยมศึกษา การตรวจตัวเลขของรัฐบาลเกี่ยวกับจำนวนของนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียน รัฐบาล โรงเรียนที่รัฐบาลอุดหนุน โรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และโรงเรียนเอกชนในแคว้น เบลเย ความต้องการทางการศึกษาที่ต้องกล่าวถึงในเบลเย ได้แก่การให้เงินอุดหนุนไม่เพียงพอที่จะพัฒนาอุปกรณ์การเรียนการสอน การพัฒนาครูมีจำกัด การสื่อสารทั่วแคว้นยังไม่ดีพอ ขาดครูผู้ทรงคุณวุฒิ การพัฒนาหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับความต้องการ ดังนั้น การศึกษา ในครั้งนี้ได้สร้างความก้าวหน้าในการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา แต่นักการศึกษาชาวเบลเยียม ต้องการให้กล่าวถึงหลักสูตรสังคมศึกษาที่มีจำกัดและหนังสือ ตำราที่มีจำกัดที่จะเรียน ประวัติศาสตร์ สมัยก่อนที่จะเป็นอาณาจักรของเบลเย ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมที่ ตรงกันของนักการศึกษาชาวเบลเยียมในปัจจุบันและในอนาคต

เมนโดซา (Mendoza, 2004, p.5793-B) ได้ศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเชิงปฏิบัติการ เพื่อช่วยเหลือครูประถมศึกษาในการดูแลเด็กและป้องกันความก้าวร้าวและความรุนแรงในชั้น เรียนการศึกษาในครั้งนี้มี 2 ส่วน ส่วนแรก นักวิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่สอง ได้ พัฒนาการสองเชิงปฏิบัติการ และทดลองหลักสูตรในเบื้องต้นในโรงเรียนประถมศึกษาในเขต เบย์แอเรียในรัฐซานฟรานซิสโก ในการวิจัยครั้งนี้มีครู 8 คนจากโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่งที่ แดกต่างกันเข้าร่วมวิจัย การมีส่วนร่วมของโครงการประกอบด้วยการร่วมปฏิบัติการ 5 ชั่วโมง ในการทดลองหลักสูตรการควบคุมตามแฟ้ม (IRR-15) ส่วนที่ 2 เพื่อหาข้อสรุปของการสอน แฟ้ม IRR-15 มีคำถาม 15 ข้อ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนของลิเคิร์ท 6 ระดับ หมายถึง อัตราความพึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนรวม 90 คะแนน ผู้เข้าร่วมวิจัยตอบแบบประเมินมี คะแนนเฉลี่ย 70.55 แสดงว่า หลักสูตรได้รับการยอมรับอย่างดีจากครูผู้เข้าร่วมวิจัย ครู ผู้เข้าร่วมวิจัยมีความพอใจในหลักสูตรและเสนอแนะให้นำหลักสูตรไปใช้กับนักเรียนที่สร้าง ปัญหา อีกทั้งหลักสูตรนี้ยังเป็นหลักสูตรที่สร้างสังคมในทางบวกแก่ผู้เรียนต่อไป

รัสเซล (Russell, 2005, p.644) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องข้อมูลและนโยบายการศึกษา การศึกษารายกรณีของหลักสูตรโรงเรียนรัฐออนตาริโอ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสำรวจเกี่ยวกับ ข้อมูลการเรียนรู้และนโยบายการจัดทำหลักสูตรสำหรับนักเรียนอนุบาลจนถึงเกรด 12 ประเด็น หลักที่ศึกษา คือ การพัฒนานโยบายข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามที่อธิบายโดยคณะบริการ ให้ รายละเอียดที่นำไปใช้ได้กับนโยบายนี้ ระเบียบวิธีการวิจัย ใช้การวิเคราะห์พรรณนาวิเคราะห์ ของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย และการสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการจัดทำนโยบาย 12 คน งานวิจัยนี้ พบว่า ครูบรรณาธิการ มีส่วนร่วมสำคัญและจัดหาทุนภาครัฐนั้นก็สำคัญมาก และ เน้นเรื่องของการสร้างแบบทดสอบความรู้มาตรฐานซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพัฒนานโยบายข้อมูล ทางการเรียนรู้ ห้องสมุดโรงเรียนในแคนาดา ก็มีส่วนสำคัญส่งผลต่อนโยบาย ข้อมูลการเรียนรู้ หนังสือของนักเรียน เช่นเดียวกับบรรณาธิการที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชน จะมีวิธีการฝึกฝน ครูบรรณาธิการอย่างไร จะมีวิธีการใดที่ครูบรรณาธิการจะสามารถไปให้ถึงเป้าหมายของตนเอง ให้พร้อม ๆ กับนโยบายของผู้บริหารงานวิจัยที่เผยให้เห็นว่า นโยบายเกี่ยวกับข้อมูลการเรียนรู้ ในรัฐออนตาริโอ นั้น เป็นตัวสนับสนุนว่า สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความไม่เสมอภาค ของการประเมินทักษะการให้ความรู้

ลิซซิงเบิร์ก (Lizenberg, 2005, p.3282-A) ได้ศึกษาการประเมินทักษะของครูใน เรื่องสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นศึกษาและผลกระทบต่อหลักสูตรและวิธีการสอนในโรงเรียน ประถมศึกษา รัฐแมริแลนด์ โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยทางการศึกษาเพื่อต้องการรับรู้ของ ครูประถมศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมท้องถิ่นศึกษาที่ส่งผลต่อหลักสูตรในชั้นเรียนและ กระบวนการจัดการเรียนการสอนทางวิทยาศาสตร์ การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม และ การสนทนากลุ่มแบบ Focus Group ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีการกำจัดความสำคัญของ สิ่งแวดล้อมท้องถิ่นศึกษาระดับของการบูรณาการหลักสูตรในระดับอนุบาลจนถึงเกรด 3 มีการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนสิ่งแวดล้อม ศึกษาขยายเพิ่มขึ้นในระดับเกรด 4-5 และควร ปรับปรุงพฤติกรรม ความสนใจของนักเรียน ขณะทำการศึกษสิ่งแวดล้อมนอกห้อง ของ เสนอแนะเพิ่มเติม สร้างโรงเรียนในชนบทเป็นโรงเรียนสีเขียว เรียบเรียงเรื่องสิ่งแวดล้อม ท้องถิ่นของโรงเรียนเข้าสู่บทเรียนวิทยาศาสตร์ต่อไป

เดเลวู (Deleveau, 2007, p.562) ศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณา (ethnographic research) เรื่อง ความบันเทิงด้านการศึกษาเชิงวิเคราะห์ (critical edutainment) โดยเน้น การศึกษาเชิงลึกด้านการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ในการวิเคราะห์นี้อาศัยมุมมองด้านทฤษฎี การสอนในแนวคิดวิเคราะห์ จิตวิทยาการเรียนรู้ การตลาด การศึกษาแบบดั้งเดิม การศึกษา อย่างไม่เป็นทางการ และการศึกษาของคนผิวดำ ระเบียบวิธีวิจัยใช้การสัมภาษณ์คนงาน และ ผู้บริหาร โดยใช้กระบวนการ 3 ชั้นตอนของไซด์แมน (Seidman's 3-part interview) มีการใช้ กระบวนการสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะของแมคมิลลัน (McMillan's focus group process) กับ ประชากรอายุ 9-12 ปี ผลการวิเคราะห์พบว่าถึงแม้ความค้ำคูณการเรียนรู้ที่เป็นความ

บันเทิงด้านการศึกษามีความมุ่งมั่นที่ดี แต่ก็พบว่าในการดำเนินงานมีการแข่งขันกันในด้านอำนาจตามทฤษฎีของแกรมไซ (Gramsci's hegemony) ในโครงสร้างของศูนย์การเรียนรู้ และในองค์กรทั้งหมด ซึ่งก่อให้เกิดความเครียดในหมู่คนทำงาน ถึงแม้ว่าเด็ก ๆ และผู้ใหญ่จะยอมรับการจัดการสอน แต่ก็มีการจัดระเบียบวินัยอย่างเข้มงวด การวิเคราะห์ความบันเทิงด้านการศึกษาได้อาศัยแนวการพัฒนาในแนวพัฒนา

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ผู้วิจัยได้ข้อสรุปดังนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งการจัดการศึกษาโดยเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เน้นให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น มีเหตุผล สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มุ่งให้นักเรียนเป็นคนดี มีปัญญา มีคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลา และการจัดการเรียนรู้ และยังส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้คำนึงถึงสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใกล้ตัว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ และเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและผูกพันมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดของตนเอง จากการศึกษาสภาพท้องถิ่นของอำเภอสามชุก พบว่า สามชุกตลาดร้อยปีซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นใกล้ตัวนักเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามชุกตลาดร้อยปีจากนักการศึกษา โดยค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ ผู้รู้เกี่ยวกับสามชุกตลาดร้อยปี นอกจากนี้ยังได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากสถานศึกษา ชุมชน ผู้รู้ในท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สามชุกตลาดร้อยปีสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรม การอนุรักษ์และเจตคติต่อสามชุกตลาดร้อยปี โดยมีกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร 4) การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ต่อไป